

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Роль економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної
діяльності України»

здобувача Вдової Юлії Олександрівни _____ (підпис)

Науковий керівник: к. е. н, доцент Лещенко Катерина Андріївна
_____ (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією здобувачів вищої
освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., доцент Федірко О.А.
_____ (підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	29 «Міжнародні відносини»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

_____ С.І. Ткаленко
_____ 2024р.

ЗАТЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ О.А. Федірко
_____ 2024р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти Вдовіної Юлії Олександрівни

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи
**на тему: «Роль економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної
діяльності України»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «28» 12 2023р. №2320-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретично-методичне дослідження економічної дипломатії
Розділ 2	Аналіз розвитку зовнішньоекономічної дипломатії України
Розділ 3	Роль економічної дипломатії в розвитку України

Об'єкт дослідження:	Економічна дипломатія як система зовнішньоекономічних відносин України з іншими країнами та міжнародними організаціями
Предмет дослідження:	Процес розвитку та реалізації економічної дипломатії України для забезпечення її економічних інтересів на міжнародній арені
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Вивчення та аналіз ролі економічної дипломатії в контексті зовнішньоекономічних інтересів України

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Охарактеризувати поняття, сутність, функції, методи та засоби економічної дипломатії. Розкрити аспекти еволюції розвитку економічної дипломатії. Дослідити методики ефективності економічної дипломатії.
У розділі 2	Охарактеризувати структуру та розвиток економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності України. Відобразити аналіз інвестиційної діяльності та структури зовнішньої торгівлі України. Дослідити та охарактеризувати міжнародне економічне співробітництво України.
У розділі 3	Охарактеризувати проблеми і перспективи розвитку економічної дипломатії в Україні. Дослідити вплив економічної дипломатії на залучення інвестицій та розвитку експорту. Представити інструменти та механізми вдосконалення економічної дипломатії в Україні.

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____ к. е. н., доцент Лещенко К.А.
«__»_____ 2024 року

**Завдання одержав
здобувач**

_____ Вдовіна Ю.О.
«__»_____ 2024 року

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 57 сторінки, 2 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел з 68 найменувань.

Роль економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

Об'єктом дослідження є економічна дипломатія як система зовнішньоекономічних відносин України з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Предметом дослідження є процес розвитку та реалізації економічної дипломатії України для забезпечення її економічних інтересів на міжнародній арені.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – вивчення та аналіз ролі економічної дипломатії в контексті зовнішньоекономічних інтересів України.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання: проаналізувати сучасний стан економічної дипломатії в Україні та її вплив на зовнішньоекономічну діяльність країни; вивчити найбільш ефективні практики інших країн у сфері економічної дипломатії та їх можливе застосування в українському контексті; визначення стратегічних напрямів розвитку економічної дипломатії для забезпечення успішної зовнішньоекономічної позиції України.

Практичне значення отриманих результатів.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: дипломатія, економічна дипломатія, зовнішньоекономічні відносини, політика, держава, інвестиції, ефективність.

ВІДГУК
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»
Вдовіної Юлії Олександрівни

на тему

«Роль економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної діяльності України»

1.Актуальність теми. Сучасний світ характеризується високим рівнем глобалізації, що призводить до посилення економічних зв'язків між країнами. У цьому контексті роль економічної дипломатії стає ключовою для забезпечення національних інтересів та здійснення зовнішньоекономічної політики. Для України, яка переживає складний період трансформації та шукає своє місце у світовій економічній системі, питання ефективного використання економічної дипломатії набуває особливого значення. Однією з ключових проблем, яка стоїть перед Україною, є необхідність розширення та глибоке удосконалення своїх економічних відносин з іншими країнами. У цьому контексті економічна дипломатія виступає інструментом, який дозволяє досягти різноманітних економічних цілей: від збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та інвестицій до підтримки вітчизняних компаній на міжнародному ринку.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи та наявність самостійних розробок авторки. Робота логічно структурована, в ній авторка розглянула теоретичні аспекти ролі економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та провела аналіз ефективності економічної дипломатії в розвитку України. Варто відмітити, що авторка запропонувала ряд механізмів та інструментів для вдосконалення економічної дипломатії в Україні.

3. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Висновки і рекомендації, яких дійшла авторка можуть бути використані для вдосконалення економічної дипломатії в Україні, керівниками підприємств, також профільними державними установами, а саме: Міністерством закордонних справ та Міністерством економічного розвитку і торгівлі, а також можуть стати елементом дискусії в українському академічному суспільстві.

4. Наявність недоліків. В роботі розкриті механізми та інструменти для вдосконалення економічної дипломатії в Україні, проте питання саме застосування вищезгаданих механізмів при формуванні економічних стратегій розкрито дещо поверхнево, однак це не впливає на результати та досягнення поставленої мети дослідження, оскільки всі поставлені завдання виконані. Результат повторної перевірки на плагіат - 16,2%.

5. Загальна оцінка кваліфікаційно бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК. Робота допускається до захисту перед екзаменаційною комісією з рекомендованою високою позитивною оцінкою. **Оцінка керівниці – 46 балів.**

Науковий керівник

доцентка, к.е.н. Лещенко К.А.

05 червня 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	6
1.1 Поняття, сутність, функції, методи та засоби економічної дипломатії.....	6
1.2 Еволюція розвитку економічної дипломатії.....	12
1.3 Методологія дослідження ефективності економічної дипломатії.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ.....	24
2.1 Структура та розвиток економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності України.....	24
2.2 Інвестиційна діяльність та структура зовнішньої торгівлі України.....	28
2.3 Міжнародне економічне співробітництво України.....	33
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	38
3.1 Проблеми і перспективи розвитку економічної дипломатії в Україні.....	38
3.2 Вплив економічної дипломатії на залучення інвестицій та розвитку експорту.....	44
3.3 Інструменти та механізми вдосконалення економічної дипломатії в Україні.....	49
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ характеризується високим рівнем глобалізації, що призводить до посилення економічних зв'язків між країнами. У цьому контексті роль економічної дипломатії стає ключовою для забезпечення національних інтересів та здійснення зовнішньоекономічної політики. Для України, яка переживає складний період трансформації та шукає своє місце у світовій економічній системі, питання ефективного використання економічної дипломатії набуває особливого значення. У цьому контексті економічна дипломатія виступає інструментом, який дозволяє домогтися різноманітних економічних цілей: від збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та інвестицій до підтримки вітчизняних компаній на міжнародному ринку.

Крім того, Україна перебуває у складному геополітичному середовищі, де конкуренція між країнами за економічний вплив та ресурси є дуже високою. У цьому контексті правильна стратегія економічної дипломатії може стати вирішальним чинником у забезпеченні національних інтересів та зміцненні місця України в світовій економічній системі. Важливо також враховувати те, що економічна дипломатія в сучасних умовах виходить за рамки класичного розуміння дипломатичних відносин та включає в себе широкий спектр інструментів, від торговельних угод та інвестиційних проектів до науково-технічного співробітництва та культурних обмінів.

Отже, дослідження ролі економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної діяльності України є актуальним і важливим завданням, що вимагає глибокого аналізу та розробки стратегій для забезпечення стабільного економічного зростання та підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику ролі економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності досліджували такі вчені як В.М.

Барановська, К.А. Фліссак, Н.М. Грущинська, Я.П. Машталір, Г. Каррер, М. Лебедєва, В. Нижник та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення та аналіз ролі економічної дипломатії в контексті зовнішньоекономічних інтересів України. Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- проаналізувати сучасний стан економічної дипломатії в Україні та її вплив на зовнішньоекономічну діяльність країни.
- вивчити найбільш ефективні практики інших країн у сфері економічної дипломатії та їх можливе застосування в українському контексті.
- визначення стратегічних напрямів розвитку економічної дипломатії для забезпечення успішної зовнішньоекономічної позиції України.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є економічна дипломатія як система зовнішньоекономічних відносин України з іншими країнами та міжнародними організаціями. Предметом дослідження є процес розвитку та реалізації економічної дипломатії України для забезпечення її економічних інтересів на міжнародній арені.

Методи дослідження: аналіз літератури та публікацій з питань економічної дипломатії, емпіричні методи, зокрема, інтерв'ю з експертами та представниками дипломатичної спільноти, порівняльний аналіз досвіду інших країн у сфері економічної дипломатії, інформаційно-аналітичні методи збору та обробки статистичних даних.

Інформаційна база дослідження. Дослідження ґрунтується на аналізі наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів, офіційних документів державних органів, статистичних даних, а також звітів міжнародних організацій та рейтингових агентств.

Структура документа. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У кожному розділі розглядаються відповідні аспекти та аналізується певний аспект ролі економічної дипломатії у розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГАТТ - Генеральна угода з тарифів і торгівлі

ГУАМ - Регіональне об'єднання чотирьох держав: Грузії, України, Азербайджанської республіки, Республіки Молдова

ЕД - економічна дипломатія

ЄЕС - Європейська економічна спільнота

ЄС - Європейський Союз

МВФ - Міжнародний валютний фонд

МЕВ - міжнародні економічні відносини

МП - міжнародне право

ООН - Організація Об'єднаних Націй

ПП - прямі іноземні інвестиції

СНД - Співдружність незалежних держав

СОТ - Світова організація торгівлі

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Поняття, сутність, функції, методи та засоби економічної дипломатії

Поняття та сутність економічної дипломатії вивчали такі вчені як О.М. Шаров, І. Манор, К.Ю. Деделюк, Павлюх М. В, Кушней С. Р, Є. Зінов'єва, О. О. Мамалига та інші.

Останнім часом світ зазнав не аби яких змін за останнє десятиліття, а то й за останні роки. Враховуючи ритмічний розвиток насамперед політичної складової суспільств, варто відмітити, що важливу роль відіграє дипломатія і у повсякденні. Проте, не слід розглядати дипломатію в межах окремої держави, яка бере участь у міжнародно-правовій політиці, а дане поняття є досить широким та зустрічається від повсякденного життя пересічного громадянина: в процесі виконання трудової діяльності, в сімейному колі, у спілкуванні з друзями та просто у побутових ситуаціях до реалізації міжнародної політики на світовій арені.

Дипломатія - це давня практика ,яка використовується для ведення переговорів між різними сторонами, щоб досягти взаємовигідних угод. Вона є ключовим інструментом у міжнародних відносинах, де держави прагнуть захистити свої національні інтереси [1].

Оксфордський словник англійської мови дає чітке визначення дипломатії: «Здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів». Британський дипломат Ернест Сатоу підкреслює ,що дипломатія спирається на інтелект і такт, спрямовані на служіння державним інтересам. Німецький дипломат Георг Фридрих Мартенс розглядає дипломатію як науку про зовнішні зносини держави ,а в більш вульговому сенсі – як науку чи мистецтво ведення переговорів. А французький дипломат Жюль

Камбон описує дипломатичну діяльність як «мистецтво ведення переговорів та пошук способів уникнути застосування сили у відносинах між народами [2].

Поняття ж «економічна дипломатія» застосовується у міжнародних економічних відносинах та є певним підготовчим етап для при укладенні зовнішньоекономічних торговельних угод. Якщо розглядати дане поняття саме в контексті міжнародних економічних відносин важливим є те, що на чолі реалізації дипломатичного процесу буде стояти особа (дипломат), який є представником окремої держави, який має на меті знаходження консенсусу.

Законом України «Про дипломатичну службу» власне дипломатичну службу визначено як державну службу особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності посадових осіб дипломатичної служби, пов'язаній з реалізацією зовнішньої політики України, захистом національних інтересів України у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном. Звідси можна узагальнити, що дипломатія – це офіційна діяльність зі здійснення зовнішньої політики держави, захисту прав та інтересів держави, її установ та громадян за кордоном [3].

Павлюх М.В. та Кушней С.Р. у своїй роботі [1] зазначають, що дипломатія слугує важливим інструментом для :запобігання війни та насильства ,тобто дипломатичні методи дозволяють мирно врегульовувати конфлікти між державами, уникнути кровопролиття та руйнування; розв'язання глобальних проблем , тобто завдяки співпраці та діалогу на міжнародному рівні можна знаходити ефективні рішення спільних проблем ,таких як зміна клімату,бідність ,тероризм та поширення зброї; сприяння торгівлі,тобто дипломатичні зусилля спряють розвитку економічних відносин між країнами та стимулюють міжнародну торгівлю та інвестиції.

Дипломатія - це не лише мистецтво ведення переговорів, але й тонкий інструмент, який потребує глибокого розуміння міжнародних відносин, політичних процесів та культурних особливостей різних країн. Вона ґрунтується на принципах взаємоповаги, розуміння та компромісу.

У сучасному світі, де глобальні проблеми стають все більш актуальними, а геополітична ситуація стає все більш складною, роль дипломатії зростає. Її ефективне використання може допомогти уникнути нових конфліктів, знайти спільні рішення спільних проблем та побудувати більш мирне та справедливе майбутнє для всіх.

Тобто, роль дипломата у державі досить важлива і є запорукою успішного співробітництва перш за все між державами. Сама по собі дипломатія є багатогранне та складне ремесло яке дипломат вивчає роками.

К. Ю. Деделюк у своїй роботі визначає поняття економічної дипломатії як взаємопов'язана та спільна діяльність органів державної влади і різнорівневих підприємницьких структур, фінансовоекономічних установ, спрямована на відстоювання національних економічних інтересів, забезпечення конкурентних переваг і створення сприятливих умов у зовнішньо-економічній діяльності для вітчизняної економіки з використанням дипломатичних механізмів та інструментів. Особливий інструмент економічної дипломатії – дипломатична підтримка національного бізнесу в здійсненні зовнішньо-економічній діяльності [4].

Тобто, автори, які вивчали поняття економічної дипломатії також наголошують на тому, що має на меті дотримання цільової мети, яка супроводжується захищенням національних інтересів окремої держави, а також те, що саме дипломат є своєрідною ланкою, який забезпечує превентивні заходи порушення інтересів держави.

Автори мають різні погляди на економічну дипломатію:

- В. М. Барановська: економічна дипломатія це комплекс торговельно-економічних відносин, дипломатії та інших факторів, які впливають на зовнішньоекономічну політику держави. [5].

- В. А. Вергун: Економічна дипломатія - це багатогранна діяльність на двох та багатосторонній основі, яка функціонує на різних рівнях (мега-, макро-, мезо-, мікро) та відображає матеріальні інтереси різних суб'єктів (міжнародних організацій, регіонів, держав, галузей, корпорацій, підприємств) [6].

- Н. М. Грущинська: Економічна дипломатія - це фундаментальний антикризовий інструмент, спрямований на захист економічних інтересів країни. [7].

- О. О. Мамалига: Економічна дипломатія - це використання урядом економічних засобів тиску для досягнення своїх цілей [8]. На основі вище наведених поглядів авторів, ми можемо виділити загальні аспекти економічної дипломатії: економічна дипломатія використовується для захисту та просування економічних інтересів держави; вона включає в себе широкий спектр інструментів ,таких як торгівельні переговори ,інвестиційні угоди, технічна допомога , економічні санкції і т. ін; ЕД може здійснюватися як на двосторонній , так і на багатосторонній основі; вона є важливою складовою зовнішньоекономічної політики держави.

Отже, підсумовуючи думки авторів, не можна не погодитись, що економічна дипломатія є доволі різнобічною діяльністю, яка бере участь у функціонуванні та розвитку держави. Також варто зазначити, що результат благополучно проведених переговорів прямо передбачає успішність розвитку економіки країни загалом.

Л.Х. Тихончук вважає, що економічна дипломатія – це засіб реалізації зовнішньоекономічних інтересів учасників міжнародних відносин й офіційна діяльність органів державного управління з реалізації механізмів зовнішньоторгової політики [9].

О. М. Шаров зазначає, що економічна дипломатія являє собою сплав економіки та політики, доведений до рівня прийняття та реалізації управлінських рішень, за допомогою й посередництвом яких здійснюються співробітництво та суперництво в сучасному світі, визначають форми й методи розвитку та вдосконалення ринкової економіки [10].

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що дипломатія може реалізовуватися не обов'язково маючи на меті захист інтересів держави, а також у приватному секторі, зокрема при виконанні міжнародної торговельної угоди.

Не менш важливим розуміння самого поняття дипломатії є її реалізація, яка у переважаючих випадках має на меті захист економічних інтересів держави та зростання її економічного розвитку та виконує наступні функції.

1. Просування економічних інтересів: економічна дипломатія сприяє захисту та реалізації економічних інтересів держави на міжнародному рівні, зокрема шляхом укладання торговельних угод та просування інтересів на міжнародних форумах і переговорах.

2. Залучення іноземних інвестицій: економічна дипломатія сприяє залученню іноземних інвестицій через інвестиційні форуми, угоди про захист інвестицій, моніторинг та аналіз міжнародних інвестиційних потоків.

3. Реалізація торговельної політики: економічна дипломатія сприяє розвитку та захисту зовнішньої торгівлі країни, в тому числі шляхом укладання та імплементації торговельних угод, врегулювання торговельних суперечок та ведення переговорів про зниження торговельних бар'єрів.

4. Підтримання економічних зв'язків: економічна дипломатія сприяє розвитку та підтримці економічних зв'язків між державами, зокрема шляхом укладання та реалізації угод про вільну торгівлю, заохочення взаємних інвестицій та розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва.

Можемо зазначити, що основним призначенням ЕД є формування сприятливих умов для доступу і просування вітчизняних товарів і послуг на зовнішні ринки, захист національних стратегічних і економічних інтересів держави за кордоном, а також сприяння засобами і методами цієї дипломатії соціально-економічному розвитку країни, підвищенню її конкурентоспроможності у світі, забезпечення її національної та економічної безпеки [11].

Враховуючи вищезазначене, слід виділити основні функції економічної дипломатії, які зазначені у таблиці 1.1 нижче.

Таблиця 1.1 - Основні функції економічної дипломатії

Виконавча	Реалізація економічної частини зовнішньої політики держави.
Аналітична	Збір та аналіз інформації про двосторонні та багатосторонні зовнішньоекономічні відносини держави.
Безпекова	Забезпечення національної економічної безпеки.
Медіаційна	Проведення переговорів з питань зовнішньоекономічної політики та захист економічних інтересів держави та її суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
Патронажна	Сприяння виходу вітчизняних виробників та інвесторів на закордонні ринки, забезпечення участі національної економіки в світовому розподілі праці.
Інтервенційна	Вплив на міжнародні організації, іноземні уряди, підприємства та громадські структури для захисту національних економічних інтересів.
Патерналістська	Державна підтримка участі вітчизняних виробників та інвесторів у міжнародній економіці.
Іміджева	Створення та підтримка позитивного іміджу держави у міжнародних економічних відносинах.

Джерело: розроблено автором на основі [11].

Слід зауважити, що економічна дипломатія використовує різноманітні методи та інструменти для досягнення своїх цілей, такі як:

- дипломатичні переговори та консультації: це основний метод вирішення економічних питань між державами, що передбачає обговорення та узгодження позицій сторін з метою досягнення взаємовигідних угод та компромісів з метою досягнення взаємовигідних домовленостей;
- участь у міжнародних економічних організаціях: держави активно співпрацюють у рамках таких міжнародних організацій, як Світова організація торгівлі (СОТ), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Європейський Союз (ЄС) для спільного вирішення економічних питань;
- проведення торговельно-економічних місій та виставок: ці заходи сприяють покращенню взаєморозуміння та співпраці між країнами, а також залученню інвестицій та розвитку торговельних відносин;

- укладення міжнародних торговельних угод і договорів: цей метод передбачає укладення угод між державами для регулювання торговельних відносин, захисту інвестицій та забезпечення вільного доступу до ринків;
- залучення експертів і консультантів: держави часто залучають експертів і консультантів у галузі міжнародного економічного права, фінансів і торгівлі з метою отримання кваліфікованої допомоги у вирішенні економічних питань [12].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зазначити, що економічна дипломатія це складне і багатогранне явище, що поєднує в собі елементи дипломатії та економіки. Її визначають як систему діяльності держави у сфері міжнародних економічних відносин, що має на меті спрямування на захист і розвиток її економічних інтересів у міжнародному співтоваристві.

Однією з ключових характеристик економічної дипломатії є використання дипломатичних інструментів та механізмів для досягнення економічних цілей держави. До прикладу можна навести, використання політичного впливу, укладання та ратифікація міжнародних угод, дипломатичні переговори та консультації тощо.

Сутність економічної дипломатії полягає в реалізації економічної політики держави на міжнародному рівні, зокрема через сприяння експорту товарів і послуг, залучення іноземних інвестицій та розвиток міжнародного співробітництва у сферах науки, технологій та освіти.

1.2 Еволюція розвитку економічної дипломатії

Економічна дипломатія почала свій шлях з появою конкуренції, що спричинило необхідність вибудовувати економічні відносини між сторонами в результаті чого ми на сьогодні бачимо результат збільшення попиту на різні групи світових товарів. Тобто, економічна дипломатія пройшла досить тернисту дорогу

для того, щоб досягти того рівня, який зараз використовують у своїй міжнародній діяльності кожна держава світу.

Період зародження та раннього розвитку економічної дипломатії - це час в історії, коли держави почали усвідомлювати важливість використання дипломатичних засобів для захисту своїх економічних інтересів на міжнародній арені та сприяння розвитку власної економіки через зовнішньоекономічні відносини.

На початку XX століття, зі зростанням товарообігу, розширенням світових ринків та посиленням конкуренції, держави почали усвідомлювати необхідність використання дипломатичних засобів для захисту своїх комерційних та економічних інтересів. Виникла потреба у структурованій дипломатичній діяльності в економічній сфері.

Суттєвий вплив на розвиток економічної дипломатії вплинула праця Дж. М. Кейнса «Економічні наслідки війни», опублікована 1919 р., в якій автор уперше розглянув як ключову проблему міжнародних відносин власне економічні питання, зокрема сплати військових боргів і репарацій, що стало, по суті, поворотним моментом розвитку економічної дипломатії [11].

У Київській Русі здійснення зовнішньої торгівлі історично було одним з об'єктів зовнішньої політики з чіткими правилами взаємодії з іноземними покупцями, а також централізації управління цими процесами, а саме: іноземні покупці повинні були отримувати дозвіл на проїзд через володіння, показувати ввезені товари, перш за все, князям, щоб ті мали можливість їх вибрати; об'єднуючись, іноземні покупці добивались надання їм особливих прав. Завдяки торговим зв'язкам склалися тісні договірні відносини з Польщею, Угорщиною, Олександрією; покупців включали до офіційних делегацій, до складу посольств (кінець XII ст.) [13].

Першим документом, який доводить виникнення зовнішньоекономічної дипломатії в Україні ще за часів Київської Русі, був договір, укладений у 840 р. з

Візантією. На думку дослідника цього питання професора А. Сахарова, після походу на Константинополь у 860 р. відбулося дипломатичне визнання Русі.

Дипломатія, зародившись в Італії після підписання Вестфальського мирного договору в 1648 р., ґрунтувалася на міждержавній торгівлі. Її функції з часом, завдяки дипломату А. Пеке ,що ввів поняття «дипкорпус» в тракті « Міркування про 21 мистецтво переговорів , або Прекрасний посоол» розширювалися, охоплюючи політичні, економічні та культурні аспекти. [14].

Економічні інтереси міст-держав, таких як Венеція, Барселона та Генуя, стимулювали розвиток дипломатії в Середньовіччі. Виникнення торгових компаній в XII столітті сприяло зростанню ролі економічних факторів у міжнародних відносинах. Київська Русь у XII-XIII століттях використовувала торговельні зв'язки для досягнення своїх цілей, зміцнюючи позиції на Дністрі, Пруті, Сіреті та Дунаї.

Економічна дипломатія, яка ставила економічні інтереси на перше місце, стала окремим напрямком. Її історія тісно переплетена з історією міжнародної торгівлі та економічних відносин. Економічні фактори завжди впливали на характер та динаміку дипломатичних відносин. Економічна дипломатія є важливим інструментом для захисту економічних інтересів держав на міжнародній арені. [13].

16 століття було перехідним періодом до капіталізму, періодом інтернаціоналізації та активної дипломатії. Відкриття Америки, Китаю та Індії відкрило доступ до товарів з найвіддаленіших куточків світу. Тогочасні купці не лише торгували, але й створювали власні військові сили для захисту своїх інтересів та нових ринків збуту.

Банківська справа спочатку розвивалася в Італії та Нідерландах, але згодом Англія та Франція також стали ключовими гравцями. Важливу роль у колонізації Азії та Нового Світу відіграли Ост-Індська та Вест-Індська компанії.

Експансія в далекі землі заохочувалася королівською владою, але фінансування і фактична участь здійснювалася купцями, промисловцями і банкірами. Вони встановлювали ділові контакти з урядами та підприємцями інших країн, укладали торговельні угоди та інвестували в нові проекти. [15].

Беручи до уваги початковий історичний розвиток дипломатії, слід зауважити, що особливістю того часу були спроби створення певних автономних установ, які мали на меті контролювати торговельну діяльність, а також вільне пересування торговців та відсутність будь-яких заборонних норм у торговельній діяльності.

Вісімнадцяте століття стало свідком стрімкого економічного розвитку, вибухового зростання капіталізму та колоніальної конкуренції між європейськими державами. Ці фактори, а також злиття політичних та економічних інтересів держав сприяли появі економічної дипломатії (ЕД) як самостійної галузі.

Заключний акт Віденського конгресу, підписаний 9 червня 1815 року, містив статті про економічні відносини між європейськими країнами. Ці статті встановлювали правила стягнення торговельних мит, судноплавства на прикордонних і міжнародних річках, а також принципи вільного судноплавства. Ці нововведення стали нормою міжнародного права (МП) і надовго увійшли в дипломатичну практику.[16].

Другий етап економічної дипломатії, що припадає на 19 століття, характеризувався активним заохоченням державами діяльності комерційних компаній. Важливу роль відіграло відкриття нових торговельних шляхів, таких як шлях до Індії для Англії та вихід Росії до Чорного і Балтійського морів. Колонізація стала ключовим інструментом пошуку нових ринків і захисту торговельних шляхів. Однак серйозні переговори між колоніальними державами про сфери впливу та легітимізацію екскурсій розпочалися лише наприкінці 19 століття (Сарагоський договір між Іспанією та Португалією про розподіл Далекого Сходу). Колонії стали предметом тривалих дипломатичних переговорів.

Третій етап, який розпочався у XX столітті і триває донині, характеризувався зміщенням акцентів у бік використання економічних важелів для вирішення міждержавних проблем. Це включало в себе, наприклад :присутність вітчизняних компаній в інших країнах; надання кредитів та інвестицій як інструментів впливу; фінансова допомога, тарифні пільги, санкції, ембарго (припинення торговельних відносин) та економічні блокади. [13].

З вище зазначеного тексту ,можна зробити висновок ,що ЕД стала потужним інструментом, який використовується державами для захисту своїх економічних інтересів на міжнародній арені. Її можна використовувати як для співпраці, так і для протистояння. Ефективна економічна дипломатія потребує комплексного підходу, який поєднує різні інструменти та методи. Коротко та стисло про еволюцію розвитку економічної дипломатії можна побачити в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. - Етапи розвитку економічної дипломатії

Етап	Період	Фокус	Інструменти	Приклади
Зародження та становлення (до середини XX століття)	19 століття - 1945	Торговельна дипломатія: забезпечення доступу до ринків, захист інвестицій, сприяння торгівлі	Переговори, консульська діяльність, участь у міжнародних організаціях.	Віденський конгрес (1815), створення ГАТТ (1947).
Активний ріст (з середини XX століття до 90-х років)	1945 - 1990	Інвестиційна дипломатія: залучення іноземних інвестицій, стимулювання економічного зростання.	Зони вільної торгівлі, економічні блоки, двосторонні інвестиційні угоди.	План Маршалла, створення ЄЕС, НАФТА.
Глобалізація та сталий розвиток (з 90-х років до теперішнього часу)	1990 - тепер	Розширення сфери охоплення: інтелектуальна власність, права людини. Публічна дипломатія. Врахування викликів глобалізації.	Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	СТО, Цілі сталого розвитку ООН, Паризька угода про зміну

Джерело: розроблено автором на основі [13]

Сьогодні основні чинники ЕД — це універсальність, гнучкість і активна участь бізнесу. Його інтереси як основного джерела доходів держави і робочих місць вимагають, щоб зусилля всіх державних відомств були націлені на всебічну

підтримку на всіх рівнях, а також на підтримку політичної стабільності та усунення загроз військових конфліктів [14].

Отже, з вищезазначеного історичного розвитку економічної дипломатії вбачається розуміння встановлених на сьогодні принципів економічної дипломатії, а також беручи до уваги окремі аспекти історичних подій, зокрема встановлення зводу правил, норм задля сталого функціонування дипломатії, підтримка торговельної діяльності для забезпечення розвитку економічного рівня окремої держави тощо - цим підкреслюється важливість наявності інституту дипломатії у державі в цілому.

На сьогодні економічна дипломатія набуває різних форм і напрямків та охоплює не лише торгівлю та інвестиції, але й має широке коло економічних питань, таких як фінансова стабільність, технологічний розвиток та співпраця в галузі науки і освіти.

Однією з найбільш значущих тенденцій є розширення концепції економічної дипломатії до сучасних викликів і можливостей, таких як цифрова торгівля, сталінізація, "зелена" економіка та інші. Держави активно працюють над розробкою та впровадженням стратегій економічної дипломатії для вирішення таких важливих питань, як зміна клімату, енергетична безпека та боротьба з економічною злочинністю [18].

Як вже зазначалося, економічна дипломатія пройшла доволі різнобічний шлях розвитку протягом якого зазнавала змін, на сьогодні можна визначити наступні сучасні тенденції розвитку.

Т. Мірошніченко та Г. Федорова у своїй роботі визначають однією з тенденцій розвитку цифрову трансформацію та цифрову дипломатію. Як причиною розвитку такої тенденції автори визначають епоху новітніх технологій, завдяки якій держави мають діджиталізацію, підвищений рівень захисту мереж та покращені методи усунення наслідків кібератак, а також популяризація електронної комерції, яка набула більш тісного зв'язку між громадянами та бізнесом [19].

Також до тенденцій можна віднести - сталінізацію та зелену економіку: зростаючий акцент на сталості та зеленій економіці ставить нові виклики перед економічною дипломатією держав. Концепція «зеленої економіки» пропонує урядам, бізнесу та громадянам перейти до розробки збалансованих шляхів розвитку, що включають сприяння інвестиціям у природний капітал (збільшення частки заповідних територій, посилення захисту лісів тощо), вирішення проблем енергетики та забезпечення екологічно чистими продуктами харчування, приділення уваги питанням використання земель та планування землекористування, оптимального розподілу обмежених ресурсів та покращення управління ресурсами. Модель «зеленої економіки» передбачає гармонійне поєднання економічних потреб суспільства з потребою постійного відновлення і збереження довкілля [20].

Разом з тим, поширена популяризація цифрових технологій та зміни в структурі міжнародних економічних відносин, а також у світі в цілому призвели до появи нових форм економічної дипломатії, таких як цифрова дипломатія та кіберекономічна дипломатія. Такі нові напрямки дозволяють країнам більш ефективно впливати на світову економіку та захищати свої інтереси в умовах цифрової трансформації.

Отже, тенденції розвитку економічної дипломатії свідчать про те, що економічна дипломатія залишається актуальним і важливим інструментом забезпечення економічного розвитку та стабільності на міжнародному рівні. Вона продовжує розвиватися та адаптуватися до змін у світовій економіці, тим самим сприяючи зміцненню економічних відносин між країнами та розвитку глобальної економіки.

1.3 Методологія дослідження ефективності економічної дипломатії

Ефективність економічної дипломатії є одним з ключових факторів у досягненні зовнішньоекономічних цілей країни. Методологія оцінки її ефективності передбачає глибинний аналіз різних аспектів дипломатичної

діяльності, спрямованої на просування та розвиток економіки. Для розуміння ефективності економічної дипломатії, слід розглянути основні методи та підходи, які використовуються для оцінки ефективності економічної дипломатії, які полягають у нижчевикладеному.

До методичних підходів до оцінювання ефективності управління зовнішньоекономічною політикою відносяться такі види аналізу: аналіз у зовнішньоекономічних зв'язках, направлений на вивчення результатів виробничо-комерційної та фінансової діяльності (й фінансового положення) підприємств; аналіз господарської діяльності підприємств, об'єднань, фірм здійснюється за допомогою різних прийомів: а) логічних (деталізація, порівняння, елімінування, узагальнення); б) статистичних (зведення, угруповання цифрового матеріалу, середні величини, індекси, ряди динаміки); в) математичних (математичне моделювання, математичний аналіз); г) інтегральних (математична статистика і теорія ймовірностей, економічна кібернетика), д) евристичних та ін. [21]. Нижче в рисунку 1.3 зображена коротка інформація про методи та підходи.

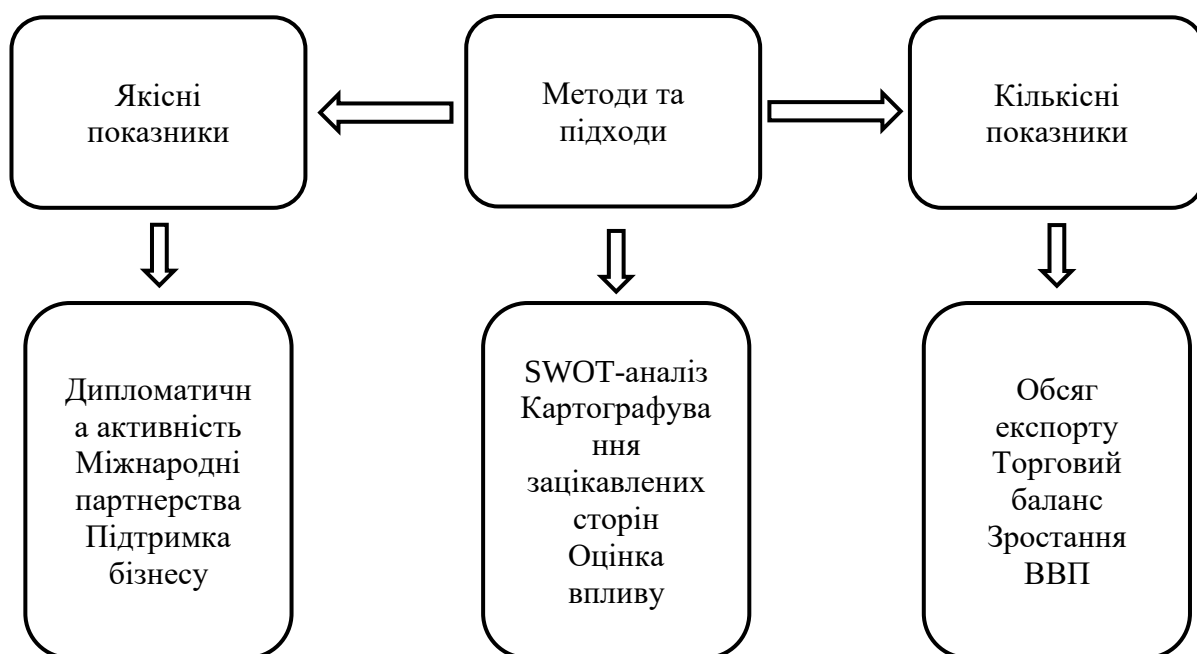

Рисунок 1.3 - Методи та підходи економічної дипломатії

Джерело: розроблено автором на основі [21]

Вітчизняні науковці використовують різні показники для аналізу зовнішньої торгівлі на рівні країни, регіону чи галузі. [22]. Ці показники можна поділити на кілька категорій:

1. Абсолютні показники:

- Обсяг експорту (реекспорту): Вартість товарів, які вивезені з країни за певний період часу.
- Обсяг імпорту (реімпорту): Вартість товарів, які ввезені до країни за певний період часу.
- Обсяг зовнішньоекономічного обороту: Сума експорту та імпорту за певний період часу.
- Сальдо: торговий баланс, баланс послуг, баланс поточних операцій.

2. Відносні показники:

- Індекс динаміки експорту та імпорту: Показує зміну обсягів експорту та імпорту за певний період часу.
- Індекс стану балансу: Показує співвідношення експорту та імпорту.
- Індекс «умов торгівлі»: Показує зміну цінових співвідношень експорту та імпорту.
- Індекс концентрації експорту: Показує залежність країни від експорту певних товарів.
- Коефіцієнт імпортої залежності країни: Показує ступінь залежності країни від імпорту товарів.
- Рівень самозабезпеченості: Показує, яку частку потреб країни в певних товарах вона може задовольнити за рахунок власного виробництва.

3. Показники структури :

- Товарна структура експорту та імпорту: Показує, які товари експортуються та імпортуються країною.
- Індекс диверсифікації експорту: Показує, наскільки диверсифікований експорт країни.

- Регіональні структури експорту та імпорту: Показує, з якими регіонами світу країна веде торгівлю.
- Індекс географічної концентрації експорту та імпорту: Показує, наскільки залежна країна від торгівлі з певними регіонами світу.

4. Показники інтенсивності:

- Обсяг експорту та імпорту, зовнішньоторговельного обороту на душу населення: Показує, який обсяг торгівлі припадає на одну людину в країні.

5. Показники ефективності :

- Ефективність зовнішньоекономічного обороту: Показує, наскільки вигідно для країни ведеться зовнішня торгівля.
- Економічна ефективність експорту та імпорту: Показує, який економічний ефект дає експорт та імпорт певних товарів.
- Бюджетна ефективність експорту та імпорту: Показує, який вплив на бюджет країни має експорт та імпорт певних товарів.
- Ефект державного бюджету від зовнішньоторговельного товарообміну: Показує, скільки коштів надходить до бюджету країни від зовнішньої торгівлі.

Використання цих показників дозволяє комплексно аналізувати зовнішню торгівлю та робити висновки про її стан, динаміку розвитку та ефективність.

Відповідно до гіпотези М. Костецькі та О. Нарай визначення ефективності економічної дипломатії базується на кількості закордонних дипломатичних представництв держави або чисельності дипломатичного персоналу, задіяного в них, з кількісними результатами зовнішньоекономічної діяльності країни [23].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зазначити, що зазначені методи дослідження використовуються для оцінки ефективності економічної дипломатії та розробки стратегій для підвищення її результативності. Вони допомагають виявити сильні та слабкі сторони дипломатичних заходів та розробити оптимальні стратегії взаємодії з міжнародними партнерами.

Разом з тим, на основі аналізу різних методів та підходів до оцінки ефективності економічної дипломатії в даному розділі можна зробити висновок, що ця сфера потребує комплексного підходу. Важливо враховувати як кількісні, так і якісні аспекти, а також експертні оцінки та кейс-стаді.

Стосовно зовнішньоекономічної дипломатії України, варто зазначити, що вона має велике значення для сприяння економічному розвитку та зміцнення міжнародних відносин. Україна використовує різні методи та інструменти економічної дипломатії, такі як участь у міжнародних організаціях, підписання торговельних угод, просування експорту та залучення іноземних інвестицій тощо.

Однак, для реалізації статичного рівня ефективності важливо на постійній основі вдосконалювати стратегії та методи у цій сфері. Крім того, необхідно приділяти увагу не лише кількісним показникам, але й якісним аспектам, таким як підтримка бізнес-спільноти, розбудова довіри з міжнародними партнерами та розвиток інноваційних і сталих ініціатив.

Таким чином, зовнішньоекономічна дипломатія в Україні залишається ключовим інструментом забезпечення економічного розвитку та співпраці з іншими країнами. Її ефективність залежить від комплексного підходу до аналізу та використання різноманітних методів та інструментів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей у міжнародній економіці.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

2.1 Структура та розвиток економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності України

Перш за все, слід зазначити, що в Україні досягнення цілей економічної дипломатії здійснюється за допомогою діяльності таких органів державної влади як:

- 1) Президента України і його адміністрації;
- 2) Верховної Ради України (провідна роль у сфері економічної дипломатії у Верховній Раді належить Комітету у закордонних справах.

Комітет приділив велику увагу підготовці проекту Закону України «Про дипломатичну службу», який прийнято 07.06.2018);

- 3) Кабінету Міністрів України, якого представляють Міністерство закордонних справ та Міністерство економічного розвитку і торгівлі (при МЗС України діє Рада експортерів та інвесторів. Основними завданнями роботи Ради є сприяння участі українських підприємств у тендерах та конкурсах, реалізації інфраструктурних й інвестиційних проєктів за кордоном, участі у виставкових заходах та форумах, що сприяє розвитку міжнародної виробничої кооперації вітчизняних підприємств, збільшенню обсягів українського експорту й просуванню комерційних інтересів вітчизняних компаній на світових ринках;

- 4) відділи з економічних питань у складі закордонних дипломатичних установ, які забезпечують моніторинг основних тенденцій на світовому фінансово-економічному, енергетичному, аграрному, валютному ринках, заходів, які вживаються урядами інших держав щодо імпорту товарів на ринки відповідних країн, походженням у тому числі й з України, міжнародного досвіду

регулювання різних сфер господарської діяльності, взаємодії державного та приватного секторів у найважливіших галузях, реагування урядів інших країн на глобальні виклики світової економічної, фінансової та торговельної систем [10]. Детальніше по рівнях структури ЕД в Україні можна побачити на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1- Структура економічної дипломатії в Україні

Джерело: зроблено автором на основі [24]

Ще за роки незалежності Україна отримала досвід організації роботи в галузі економічної дипломатії за різними моделями:

- концентрації зовнішньоекономічної роботи в Міністерстві зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі;
- передання функцій такого спеціалізованого міністерства до складу єдиного Міністерства економіки;

– передачі координуючих функцій і функцій управління торговельно-економічними місіями за кордоном (перетвореними на відділи економічних радників) Міністерству закордонних справ України [25].

Відповідно до інформації, зазначеної на офіційному сайті Міжнародних закордонних справ України в 2024 році міністром закордонних справ України є Д.І. Кулеба, заступниками міністра закордонних справ є Є.П. Перебийніс та М.С. Точицький. Директором департаменту економічної дипломатії є Л.А. Єніна.

Також, необхідно звернути увагу на Закон України “Про дипломатичну службу України”, що прийнятий 7 червня 2018 року, визначає особливий статус та правові засади дипломатичної служби. Цей закон передбачає спеціальні права та гарантії, особливі обов'язки, вимоги та обмеження для дипломатичного персоналу.

Він також визначає порядок організації дипломатичної служби, професійні вимоги до її працівників, класифікацію посад, правові засади діяльності дипломатичних працівників, а також основні поняття, завдання та функції дипломатичної служби. Дипломатична служба - це сфера міжнародних відносин, яка чітко відрізняється від усіх інших сфер суспільного життя. Її унікальність пов'язана з міжнародним характером роботи, високим рівнем відповідальності та специфічними вимогами до особистих якостей дипломатичного персоналу.

Закон «Про дипломатичну службу України» встановлює правові засади ефективного функціонування дипломатичної служби України та забезпечує її кадровий склад кваліфікованими і відданими своїй справі професіоналами. [26].

Проаналізувавши статті таких авторів як І. Рошка та В. Кухарик [10], В. Барановської [5] можна дійти висновку та виокремити наступні етапи розвитку економічної дипломатії в Україні:

- 1991 рік: Здобуття Україною незалежності стало початком нового етапу розвитку економічної дипломатії.
- 2000-ні роки: У цей період Україна активно інтегрувалася в світову економіку, що призвело до зростання ролі економічної дипломатії.

- 2014 рік: Революція Гідності та війна з Росією стали серйозними викликами для української економіки. В цих умовах економічна дипломатія стала ще більш важливою для захисту національних інтересів України.
- 2020-ті роки: Сьогодні Україна продовжує розвивати свою економічну дипломатію, щоб стати більш конкурентоспроможною на світовому ринку та інтегруватися в європейську економіку.

Автор Р.В. Палагусинець в своїй роботі аналізує як відбувається формування штату працівників дипломатичного корпусу в Україні, та зазначає, що Україна намагається створити ефективну систему державної служби, спрямовану на залучення, мотивацію та утримання найкращих дипломатичних кадрів, а також відсіювання непрофесійних працівників. Кар'єрне просування дипломата, присвоєння йому рангу, звання та класного чину визначаються на основі його особистих досягнень, професійних якостей та результатів роботи. Важливою характеристикою дипломата є володіння спеціальними знаннями та навичками, готовність до виконання службових обов'язків, відповідальність, духовна і моральна культура, а також розуміння політичного контексту, знання мов, проникливість і здатність розпізнавати істину. [27].

Однак, варто підкреслити, що повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію нашої держави з одного боку внесло свої корективи у розвиток економічної дипломатії чим спричинило шалену економічну кризу, дало розуміння, що дипломатія яка має такий розвиток у ХХІ сторіччі здавалося не справилася зі своєю поставленою метою, а з іншого боку відкрило свого роду нові можливості для подальшого розвитку України на міжнародній арені, тим самим відкриваючи новий фронт роботи для економічної дипломатії.

Якщо розглядати стратегію роботи економічної дипломатії під час військового стану Україні, то минулий прем'єр-міністр України Д. А. Шмигаль на урочистому заході з нагоди відзначення Дня працівників дипломатичної служби, що відбувся 22 грудня 2023 року зазначив про п'ять основних напрямків економічної дипломатії на 2023-2024:

- акумулювання макрофінансової допомоги від партнерів,

- отримання допомоги на відбудову,
- стимулювання іноземних інвестицій та створення механізмів страхування інвестиційних ризиків,
- просування українських товарів на світові ринки,
- санкційна політика.

Важливо зазначити, що новий виклик який постав перед Україною являється збройна агресія Російської Федерації проти України, варто визнати, що будь-яка війна – це поразка дипломатії. Значення дипломатичної служби, та її роль у врегулюванні конфліктів важко недооцінити. Головним завданням дипломатії досі залишається донесення достовірної інформації про перебіг подій на території, де ведуться військові дії. З огляду на активну пропаганду та дезінформацію російської сторони, досягти цього доволі важко. Україна досі вимушена відбивати атаки не тільки військові, а й дипломатичні [28].

Отже, до основних викликів та загроз розвитку економічної дипломатії в Україні слід віднести наступне.

По-перше, військовий стан, який безперечно негативно впливає на українську економіку та ускладнює ведення економічної дипломатії.

По-друге, високий рівень корупції, який не одне десятиріччя наша держава намагається викоринити. Дана проблема є серйозною проблемою в Україні, що може негативно впливати на імідж країни та ускладнювати залучення іноземних інвестицій.

По-третє, нестабільність політичної ситуації, яка може відлякувати іноземних інвесторів та ускладнювати ведення переговорів з міжнародними партнерами.

2.2 Інвестиційна діяльність та структура зовнішньої торгівлі України

Інвестиційні процеси в Україні мають суттєвий вплив на розвиток ринкових відносин. Визначення сутності інвестицій та інвестиційної діяльності є важливим критерієм ефективності державного управління інвестиційним процесом в країні [29].

На кінець 2022 року, за даними Національного банку України, обсяг прямих іноземних інвестицій у економіку країни склав 50 986,7 млн доларів США. Інвестиції в основному спрямовані у вже розвинені галузі економіки. На рисунку 2.2 можна побачити графік ПІІ в Україну 2013-2023рр.

На 31 грудня 2022 року найбільший обсяг прямих інвестицій був направлений у промисловість - 41,9%, а також до установ і організацій, які займаються оптовою та роздрібною торгівлею, а також ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів - 16,3%.

Основні країни-інвестори включають Кіпр з відсотком 33,1%, Нідерланди - 19,5%, Швейцарію - 5,1%, Велику Британію та Північну Ірландію - 4,8%, Німеччину - 4,97%, Австрію - 3,2%, Люксембург - 2,5%, та Францію - 2,2% [31].

Прямі іноземні інвестиції в Україну 2013-2023(млн. дол. США)

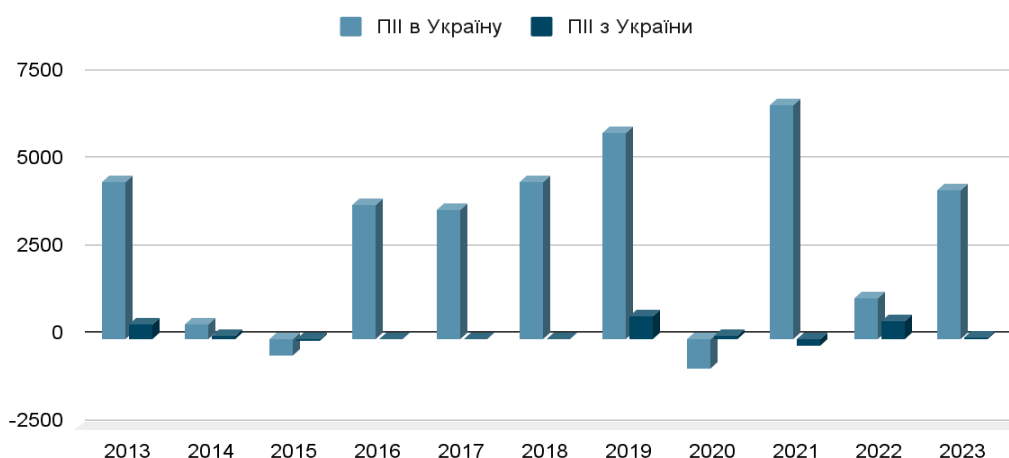

Рисунок 2.2 – ПІІ в Україну та з України 2013-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі[30]

За даними платіжного балансу, оприлюдненого Національним банком України, чистий приплив прямих іноземних інвестицій за вісім місяців 2023 року становив 2,9 млрд доларів США, з яких 2,3 млрд доларів США було реінвестовано у вигляді доходів.

У 2022 році капітальні інвестиції українських підприємств склали 409 660,0 млн дол. Близько 79% експорту аграрної та харчової продукції становили зернові та олійні культури. Частка металургійної продукції зменшилася з 24% до 16%, тоді як машинобудування залишилася майже незмінною. [31].

Як зазначалося вище, повномасштабне вторгнення вплинуло на всі галузі держави, які беруть участь у її розвитку. Можемо спостерігати тенденцію, що міжнародні колапси напряду впливають на рівень ПІІ. Якщо у 2020 році на рівень ПІІ вплинула пандемія коронавірусної хвороби COVID-19, в 2022 році причиною ж стали військові дії на території України.

За даними Державної служби статистики України[27], чорні метали були найбільш експортованою товарною категорією у 2021 році, але у 2022 році їх замінило зерно. Війна мала значний вплив на металургійний сектор, скоротивши експорт металопродукції на 54% у вартісному вираженні за перші 8 місяців 2022 року.

В інших секторах також спостерігалось значне падіння експорту: хімічної продукції - на 51%, машинобудування - на 18%, меблів - на 18%, сільського господарства та харчової промисловості - на 11%, одягу та взуття - на 10%. Розблокування українських чорноморських портів з серпня 2022 року сприяло експорту сільськогосподарської продукції.

Частка аграрної та харчової продукції в загальному експорті України зростає з майже 36% у 2021 році до 46% у грошовому вираженні.

У січні-лютому 2024 року експорт товарів склав 6811,5 млн доларів США, що на 105,0% більше, ніж за аналогічний період 2023 року, а імпорт - 10038,2 млн доларів США, що на 98,6% більше, ніж за аналогічний період 2023 року. Від'ємне

сальдо зовнішньої торгівлі становило \$3226.7 млн (у січні-лютому 2023 року воно також було від'ємним, але більшим - \$3689.0 млн).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту у січні-лютому 2024 року становив 0,68 (у відсотках) проти 0,64 за аналогічний період 2023 року. На рисунках 2.3, 2.4 можна побачити темпи зростання(зниження) експорту та імпорту товарів за 2023-2024 рр.

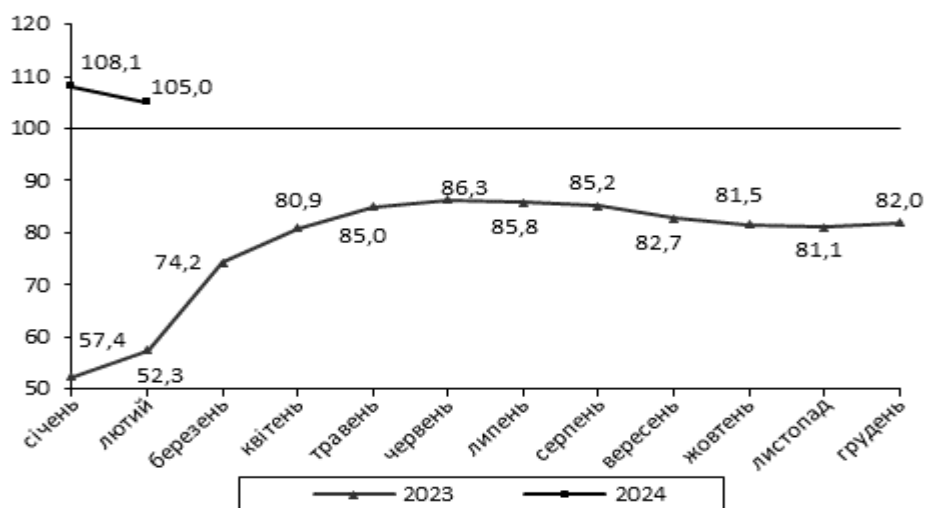

Рисунок 2.3-Темпи зростання (зниження) експорту товарів (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком) [32]

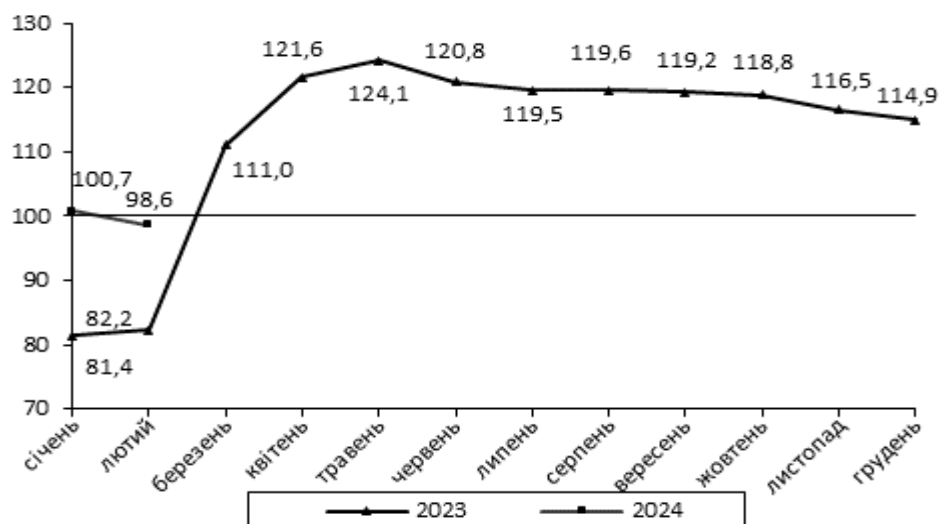

Рисунок 2.4-Темпи зростання (зниження) імпорту товарів (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком) [32]

Як зазначає в своїй роботі В. М. Барановська, що на сучасному етапі Україні вкрай важливо створити ефективну систему просування національних інтересів на світовому ринку товарів і послуг. Основні компоненти цієї системи включають :

- Політичне та адміністративне лобіювання, спрямоване на захист інтересів країни на міжнародному рівні.
- Укладання угод з іноземними партнерами, зокрема у формі угод про вільну торгівлю, які сприяють розширенню експортних можливостей.
- Створення ефективних квазіінтеграційних зон співробітництва з різними регіонами світу, що сприяє розвитку торговельних відносин та кооперації.
- Використання членства в міжнародних організаціях для захисту та розвитку вітчизняної економіки.
- Просування національних компаній на зовнішніх ринках через використання інструментів зовнішньої торгівлі.
- Вжиття заходів щодо зменшення негативного впливу конкуренції на зовнішніх ринках.
- Проведення енергетичної дипломатії з метою розширення джерел постачання енергоносіїв та забезпечення енергетичної безпеки.
- Використання переваг членства в СОТ для сприяння економічному зростанню та розвитку.[33].

На основі вищезазначеної інформації можна сказати, що М. Барановська вказує саме на необхідність комплексного підходу до просування національних інтересів на міжнародній арені, що включає різні інструменти та стратегії для успішної конкуренції на глобальному ринку.

У нинішніх умовах, коли Україна змушена боротися за збереження своєї економіки після війни, ефективне використання інструментів економічної дипломатії може стати ключовим для підвищення конкурентоспроможності країни та зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків. Однак ситуація з війною

,спровокованою росією, створює серйозні перешкоди для економічної діяльності в Україні та змішує багато іноземних компаній виходити з країни через загрозу безпеці. Аналіз даних в 2023 свідчить ,що експорт товарів склав 27144,8 млн дол. США ,або 82.2% в порівнянні з 2022 роком. Це свідчить про серйозний вплив війни на українську економіку та зовнішню торгівлю. Падіння експорту та імпорту свідчить про загальне погіршення економічної ситуації в країні ,що вимагає негайних заходів для відновлення стабільності та зміцнення економічного потенціалу .

Тобто використання ефективної економічної дипломатії є надзвичайно важливим для України в умовах війни та економічних труднощів. Дипломатичні інструменти та стратегії мають активно використовуватися для збереження та розвитку економіки країни, а також для залучення іноземних інвестицій та розширення зовнішньоекономічних зв'язків[34]. Відсоткове співвідношення країн або регіонів з якими торгує Україна можна побачити на рисунку 2.5.

Рисунок 2.5 - Відсоткове співвідношення країн або регіонів з якими торгує Україна

Джерело: розроблено автором на основі [34]

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна прийти до таких підсумків по зовнішній торгівлі в Україні. Говорячи про експорт товарів України основу його складають чорні метали, зернові, хімічна продукція, машини та

обладнання, продовольчі товари, відсоток експорту становить близько 40% від загального обсягу до країн ЄС. До експортних послуг слід віднести ІТ-послуги, туристичні та транспортні послуги.

Серед імпорту основними статтями України є машини та обладнання, хімікати, текстиль, продукти харчування та енергоносії, а його відсоток становить близько 45% від загального обсягу.

Якщо виокремлювати відповідно до географічних показників, то варто зазначити, що основними партнерами України є Європейський Союз, Китай, Туреччина та США.

2.3 Міжнародне економічне співробітництво України

Міжнародне економічне співробітництво — це обмін діяльністю в різних галузях і країнах, що охоплює міжнародну торгівлю, співробітництво в галузі виробництва, науковотехнічне співробітництво, міжнародні перевезення, туризм, фінансові відносини та інше [35].

Одним з головних співробітництв України з міжнародними організаціями є співпраця з Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) - це міжнародна організація, до якої входять 38 країн-членів і ще 70 країн мають статус партнера. ОЕСР займається широким спектром економічних питань та стандартів і є однією з провідних світових економічних інституцій, поряд з МВФ та Світовим банком. ОЕСР була заснована в 1961 році на базі Організації економічного співробітництва в Європі і стала результатом співпраці між США, Канадою та європейськими країнами в рамках Плану Маршалла з відбудови Європи після Другої світової війни. [36]

Проаналізувавши цей текст, можна зробити висновок, що ОЕСР є основним міжнародним актором в економічній сфері, орієнтованим на спільну роботу та

обмін досвідом між країнами-членами. Її створення та діяльність є результатом необхідності відбудови після війни та сприяння співробітництву і зростанню економік країн-членів.

Співробітництво між Україною та Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) вступило в нову фазу в 1997 році, коли Кабінет Міністрів України та ОЕСР підписали Угоду про привілеї, імунітети та пільги для Організації в Україні. Ця угода була ратифікована Верховною Радою України в липні 1999 року.

У грудні 2022 року під час візиту Прем'єр-міністра України Дмитра Шмигала до штаб-квартири ОЕСР у Парижі було укладено оновлену Угоду між Урядом України та ОЕСР про привілеї, імунітети та пільги Організації та її Офісу в Україні. Ця оновлена угода була ратифікована Верховною Радою України у лютому 2023 року.

Потрібно зазначити, що підписання оновленої угоди свідчить про значний рівень співпраці між Україною та ОЕСР. Це свідчить про намагання України посилити свою інтеграцію в міжнародне економічне середовище та залучити подальші можливості та підтримку з боку ОЕСР. Ратифікація Угоди підтверджує готовність України до співпраці та застосування міжнародних стандартів у своїй діяльності [37].

На основі даних статті [38], з 1991 року Україна найбільш інтенсивно співпрацювала шляхом укладання угод із сусідніми країнами та колишніми членами Співдружності Незалежних Держав, такими як Російська Федерація, Білорусь, Молдова, Грузія та інші. Крім того, Україна активно розвиває співробітництво зі Сполученими Штатами Америки ,зокрема , у військовій та безпековій сферах , науці та економіці.

Нещодавно Україна розірвала дипломатичні відносини з двома країнами – Сирією та Північною Кореєю ,через їхню відкриту підтримку росії та визнання так званої «незалежності». Варто зазначити, що незважаючи на це, угоди про співпрацю з цими країнами залишаються чинними. Україна має сім угод з Північною Кореєю та 21 з Сирією.

Аналізуючи вищезазначений текст та статтю, можемо підкреслити складність та різноманітність зовнішньополітичних відносин України. З одного боку, існує стратегічна співпраця з сусідніми країнами та партнерами по СНД, а з іншого - важливе партнерство зі Сполученими Штатами. Водночас рішення про розрив дипломатичних відносин з країнами, які підтримують агресію проти України, демонструє намір України захищати свої національні інтереси та встановлювати норми міжнародного спілкування.

Також важливо зазначити, що 31 березня 2023 року Рада виконавчих директорів МВФ схвалила нову Програму в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF) у розмірі 11,6 млрд СПЗ (близько 15,6 млрд дол. США). Програма EFF є частиною пакету підтримки України загальною вартістю у 115 млрд дол. США. Програма EFF розрахована на 4 роки (48 місяців) і передбачає 11 переглядів (у т.ч. 2 перегляди у 2023 році – 15 червня та 13 жовтня).

Програма України в рамках EFF націлена на підтримку політики, спрямованої на збереження фіскальної, цінової та фінансової стабільності, а також на підтримку економічного відновлення з одночасним покращенням управління та зміцнення інституції для сприяння довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та шляху України до вступу в ЄС [39].

Слід зазначити, на прикладі Торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва України з Францією, що повномасштабна війна РФ проти України внесла свої корективи у розвиток економічних відносин між Україною та світом. Відповідно, починаючи з 2022 року і до закінчення періоду дії правового режиму воєнного стану з метою запобігання можливості визначення слабких місць економіки та (опосередковано) обороноздатності України статистична інформація щодо зовнішньої торгівлі товарами України за географічною структурою не оприлюднюється Державною службою статистики України у відкритому доступі на його офіційному сайті згідно з пунктом 5 розділу X Методологічних положень державного статистичного спостереження «Зовнішня торгівля товарами», затверджених наказом Державної служби статистики України від 30.12.2022 № 449.

За наявною інформацією, отриманою від Мінекономіки України, за січень-липень 2023 року товарообіг між Україною та Францією склав 1237,7 млн дол. США, що на 15,7% більше обсягів торгівлі товарами за відповідний період минулого року. Обсяги експорту українських товарів до Франції склали 249,2 млн дол. США та скоротилися на 18,8%, обсяги імпорту зросли на 34,3% та склали 1024,5 млн дол. США. Сальдо за цей період негативне для України і складає 775,3 млн дол. США [40]. На рисунку 2.6 зображено міжнародне економічне співробітництво України.

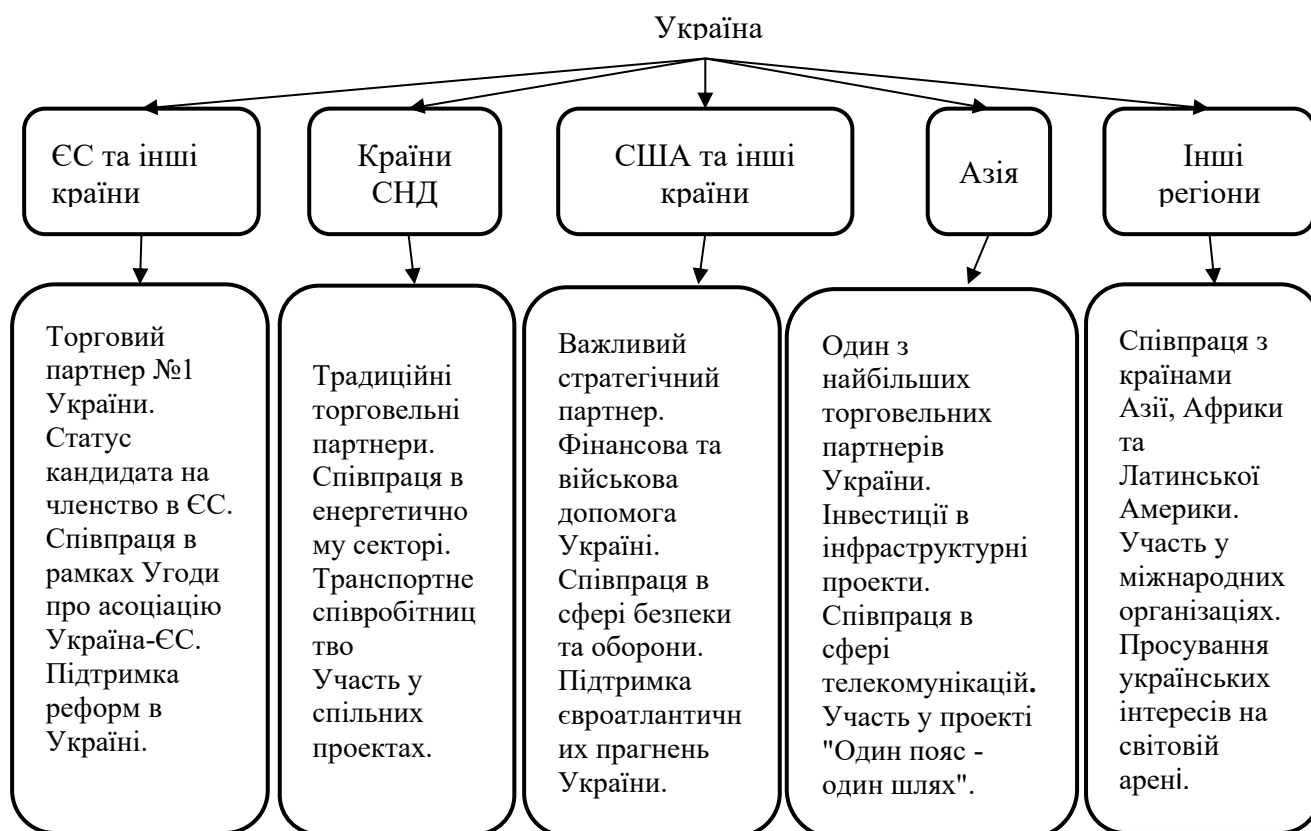

Рисунок 2.6 - Міжнародне економічне співробітництво України

Джерело: розроблено автором на основі [40]

Сутність вищесказаного зводиться до того, що 2023 рік став переломним для міжнародного економічного співробітництва України через низку наступних причин.

Провідною причиною звичайно варто вказати повномасштабне вторгнення країни-агресора 24 лютого 2024 року, яка відіграла не аби яку роль на міжнародне економічне співробітництво України.

Значний перелік країн в знак підтримки України запровадили санкції проти РФ та запропонували Україні фінансову та гуманітарну допомогу. Визначальним моментом для України стало надання статусу кандидата на членство ЄС, яке відкриває нові можливості для економічної інтеграції.

Незважаючи на тяжкі часи Україні вдалося зберегти і навіть збільшити експорт деяких товарів, таких як зерно, сталь і чорні метали. Не можна не відзначити активну підтримку країн-партнерів міжнародної арени, а також оптимізації логістичних ланцюгів поставки.

Варто відзначити отримання Україною колосальної міжнародної допомоги від країн-партнерів та міжнародних фінансових організацій, за підтримки яких на сьогодні країні вдається проходити доволі складний період своєї історії. За рахунок всесторонньої протекції наша держава має змогу забезпечувати підтримання економіки, фінансування державного бюджету та сприяти відновленню зруйнованої інфраструктури.

На сьогодні України як ніколи стоїть пліч-о-пліч з ЄС, а отриманий статус кандидата члена в ЄС тільки підтверджує можливість відкриття нових горизонтів для розширення торгівельної діяльності, інвестицій та плідної співпраці.

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1 Проблеми і перспективи розвитку економічної дипломатії в Україні

2024 рік стане вирішальними для розвитку економічної дипломатії України. З одного боку, війна з РФ спричинила значні проблеми та руйнування. З іншого боку, війна відкрила нові можливості для співпраці з міжнародними партнерами та інтеграції у світову економіку.

План адаптації законодавства до норм ЄС – має передбачати прийняття до кінця 2024 року не менш ніж третини актів, визначених за результатами минулорічного селф-скринінгу (усього має буде адаптовано біля 2,8 тис актів). Також має бути доведено до рівня не менше 95% ступінь реалізації Угоди про асоціацію, щоб у 2025 році остаточно завершити цей етап європейської інтеграції.

Оперативний запуск в режимі "інтенсивного діалогу" перемовин про вступ до ЄС – після отримання переговорної рамки (проведення першої установчої міжурядової конференції Україна - ЄС).

Маємо ставити амбіційне завдання закрити у 2024 році щонайменше чверть переговорних глав, де або вже досягнуто серйозний прогрес, та тих, де не очікується серйозних дискусій з партнерами [41].

Як всім нам відомо невичерпний перелік експертів час від часу намагаються побудувати сценарії розвитку закінчення військових дій, однак маючи навіть фактичні дані, враховуючи рівень швидкоплинності подій передбачити яким буде закінчення військових дій дуже важко. У зв'язку з цим важко виникають ускладнення з передбаченням у перспективах розвитку економічної дипломатії в Україні. Наявні події змушують не тільки державні структури підлаштовуватися під сьогоднішнє, а й загалом всіх українців.

Оскільки наша країна так само перебуває у довготривалому конфлікті, шляхи вирішення якого на сьогоднішній день не є зрозумілими, передбачити який вплив це може нанести на виробничі потужності країни станом на зараз оцінити неможливо, а також не менш важливим є трудовий потенціал України, втрату якого через затяжну агресію ми кожен день несемо. Це руйнуватиме продуктивні сили економіки та підірватиме можливості для її відновлення [42].

Звертаючи увагу на зовнішньоекономічні ризики варто звернути увагу, що зниження обсягів та порушення ритмічності міжнародної підтримки України через політичні процеси в країнах-партнерах може заподіяти суттєву шкоду як фінансовій стабільності, так і обороноздатності країни [42].

Щодо блокування транспортних шляхів для експорту та імпорту, слід зауважити, що продовження блокади вантажних перевезень на Західному кордоні та обмеження морських транспортних шляхів негативно впливатиме на зовнішньоторговельний баланс, що генеруватиме ризики для валютної стабільності [42].

Враховуючи популяризацію техногенних катастроф, які спричиняються внаслідок ударів РФ по об'єктах критичної цивільної інфраструктури загострюються ризики виникнення аварій, що потребуватиме додаткових витрат бюджетних коштів та знижуватиме продуктивність економіки.

Можливе загострення протестних настроїв у суспільстві у зв'язку із високим рівнем безробіття, труднощами знаходження достатніх засобів для існування та психологічним зламом значної кількості людей внаслідок воєнного стану [42].

Економічна дипломатія у системі зовнішніх пріоритетів України у 2023 році перебувала на одному щаблі з військовою. Стратегічні комунікації під тиском зовнішніх негативних факторів стали менш ефективними, а основна діяльність була зосереджена у сфері макрофінансової допомоги, відбудови, зовнішньої торгівлі, а також посилення санкцій щодо Росії та конфіскації її активів. Головною зовнішньополітичною перемогою року є рішення Європейської ради про початок

переговорів з Україною щодо вступу до ЄС, яке відкриває новий розділ для вітчизняної економічної дипломатії [43].

На напрямі економічної дипломатії діяльність здійснювалася з урахуванням пріоритетів економіки воєнного стану. Зовнішнє середовище формувалося на фоні високого рівня підтримки України міжнародними партнерами, завдяки координації санкційної політики проти РФ та індивідуальних обмежувальних санкцій проти російських фізичних і юридичних осіб, а також з урахуванням конкретизації роботи з експортерами в питаннях відновлення, відбудови та модернізації економіки України. Важливим напрямом економічної дипломатії протягом 2023 року стало сприяння залученню завдяки ключовим міжнародним фінансовим інституціям іноземної фінансової, гуманітарної та іншої допомоги для посилення внутрішньої стійкості України, подолання наслідків російської агресивної війни, а також для відбудови та відновлення. Надана допомога спрямовується на покриття дефіциту державного бюджету, підтримку фінансової стабільності країни, фінансування економічного відновлення та першочергових соціальних та гуманітарних видатків, у тому числі видатків на виплату заробітної плати. За результатами звітного року до державного бюджету надійшло 42,6 млрд дол. США зовнішнього фінансування. Грантові кошти, які надаються на безповоротних умовах, склали 11,5 млрд дол. США, близько 27% від загального обсягу фінансування. Водночас усі кредити Україна отримувала на пільгових умовах. Україна отримала 11 млрд дол. США через проект Світового банку "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні" (PEACE in Ukraine). У березні 2023 року Виконавча рада МВФ прийняла історичне рішення щодо започаткування 4-річної програми Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility) для України в умовах війни. Загальний обсяг програми близько 15,6 млрд дол. США, з яких Україна у звітному році отримала близько 4,5 млрд дол. США. Японія надала Україні кошти у рамках п'яти проектів Світового банку: позика 1,5 млрд доларів США на підтримку політики розвитку та відновлення (Development Policy Loan), позика 1 млрд доларів США - PEACE in Ukraine, позика 900 млн дол. США - "Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та

ефективності" (INSPIRE), грант 180 млн дол. США - "Екстрений проект надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України" (ARISE), грант 52,4 млн дол. США - "Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей" (HOPE). Канада спрямувала 2,4 млрд канадських доларів до державного бюджету України через механізм адміністративного рахунку МВФ. Пільгове фінансування було залучено на 10 років. Гарантії Великої Британії - частини додаткового фінансування в рамках проекту Світового банку PEACE in Ukraine. Термін погашення 19 років із 5-річним пільговим періодом. Кошти від Світового банку були залучені на розвиток сільського господарства України та зміцнення системи охорони здоров'я. Окрім того, Світовий банк створив проекти та механізми, які дозволили Україні мобілізувати фінансові ресурси від інших донорів, а саме від США, Японії, Великобританії, Норвегії, Іспанії, Фінляндії, Швейцарії, Ірландії, Бельгії, Ісландії, Естонії та інших. Від початку повномасштабної війни Світовий банк створив 7 проектів для підтримки України: PEACE in Ukraine, HOPE, HEAL Ukraine, RELINC, Re-Power, INSPIRE, ARISE [44].

На основі вище зазначеного тексту, діяльність української економічної дипломатії у 2023 році була спрямована на отримання міжнародної фінансової допомоги для подолання наслідків агресивної війни Росії та відбудови і реконструкції країни. Високий рівень підтримки України з боку міжнародних партнерів, спрямований на формування зовнішнього середовища, сприяв координації санкційної політики щодо РФ та запровадженню індивідуальних обмежувальних санкцій проти російських фізичних та юридичних осіб.

Стратегія економічної дипломатії України була спрямована на сприяння отриманню зовнішньої фінансової допомоги для покриття дефіциту державного бюджету, забезпечення фінансової стабільності та фінансування відновлення економіки. За рік було отримано значне зовнішнє фінансування у розмірі 42,6 млрд доларів США, у тому числі гранти та кредити на пільгових умовах.

Важливим елементом підтримки стали програми та проекти міжнародних фінансових інституцій, таких як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Зокрема, МВФ запустив 4-річну програму розширеного фінансування та започаткував 7 проектів Світового банку на підтримку України.

Ці заходи спрямовані на посилення внутрішньої стійкості країни, відновлення економіки та підтримку соціальних і гуманітарних потреб. Разом із зовнішньою підтримкою вони можуть сприяти ефективному подоланню викликів, з якими стикається Україна в умовах війни та відновлення країни.

На нашу думку проблемами розвитку економічної дипломатії в Україні варто визначити наступне:

- брак ресурсів, тобто українська економічна дипломатія недостатньо фінансується, що призводить до браку кваліфікованих кадрів, сучасних інструментів і технологій необхідних для ефективної роботи ЕД;

- брак координації, тобто відсутність координації між різними органами влади, які задіяні в економічній дипломатії, що призводить до дублювання зусиль та неефективного використання ресурсів;

- брак комунікації, тобто погана комунікація між державними органами, бізнесом та громадянськістю, що призводить до того, що економічна дипломатія не завжди відповідає потребам українського бізнесу та громадянам України;

- недостатня система моніторингу та оцінки, тобто відсутня чітка система моніторингу та оцінки ефективності економічної дипломатії, що ускладнює визначення того, які заходи працюють, а які ні;

- негативний імідж України на міжнародній арені, що ускладнює проведення ефективної економічної дипломатії і це вимагає значних зусиль з боку держави щоб покращити імідж країни; вплив війни, військовий стан негативно вплинув на розвиток ЕД, тому що багато країн світу не хоче співпрацювати з Україною через військову ситуацію. Також проблеми і перспективи розвитку ЕД в Україні зображені на рисунку 3.1.

Основними факторами ,що визначатимуть процес відновлення у прогнозованому періоді, будуть заходи безпеки та неминучий шлях до вступу в ЄС. Цей процес супроводжуватиметься зростанням інвестиційної активності через

необхідність відновлення виробничих потужностей та інфраструктури, втрачених внаслідок війни. Підтримці цих процесів сприятиме продовження ефективної співпраці з міжнародними партнерами та фінансовими інституціями. Однією з ключових ініціатив стане продовження програми МВФ та реалізація реформ, передбачених дорожньою картою для України на 2024-2027 роки, у тому числі створення Українського фонду за пропозицією Європейської Комісії. Основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки (далі – Прогноз) було схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 №1315 «Про схвалення основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 роки» [45].

Не менш важливим в розвитку економічної дипломатії в Україні є інтеграція з ЄС. Україна вже виконала більшість вимог для початку переговорів про вступ до ЄС. Очікується, що переговори про вступ до ЄС розпочнуться у 2024 році. За оцінками експертів, Україна може стати членом ЄС протягом 6-10 років. На нашу думку основою в розвитку ЕД є співпраця з НАТО. Україна отримала значну військову допомогу від країн-членів НАТО, включаючи зброю, боєприпаси та обладнання. Україна бере участь у різних програмах НАТО з підготовки та співробітництва. Не виключено, що Україна отримає новий статус у відносинах з НАТО, наприклад, статус розширеного партнера.

1 березня ЄС запустив Програму для України – фінансовий інструмент підтримки України обсягом 59 мільярдів євро, який діятиме з 2024 по 2027 рр. Затвердження цієї програми допоможе зміцнити макроекономічну стабільність та наблизити Україну до членства в ЄС. Регламент містить остаточні умови, в тому числі дорожню карту для України, яка буде затверджена урядом у березні та передана на розгляд Європейської Комісії.[46].

Слід зазначити, що запровадження програми для України є важливим кроком для економічного розвитку України та підтримки її шляху до європейської інтеграції. Ця програма має значний обсяг фінансування і може сприяти зміцненню фінансової стабільності країни.

Рисунок 3.1 - Проблеми і перспективи розвитку ЕД в Україні.

Джерело: розроблено автором на основі [43], [44], [45], [46].

3.2 Вплив економічної дипломатії на залучення інвестицій та розвитку експорту

Виходячи з різностороннього трактування економічної дипломатії наведено в пункті 1.1 цієї роботи, варто вважати ЕД як комплекс зовнішньополітичних подій, пов'язаних із трансфронтальною економічною діяльністю (експорт, імпорт, інвестиції, кредитування, економічна допомога та інше), що проводиться державними та недержавними суб'єктами світової політики в сучасному світі.

Сучасна світова система перебуває на етапі активного становлення нового торговельно-економічного порядку шляхом формування великих економічних

блоків навколо конкуруючих глобальних центрів. Цей процес свідчить про настання нової епохи – епохи геоекономіки, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності країн у контексті нового рівня розвитку світової економіки та процесів інтеграції. Геоекономіка розглядається як нова геополітика регіонального впливу шляхом залучення економічної сили держави. [47].

Тобто, геоекономіка стає важливою складовою економічної стратегії держав, яка має на меті не лише забезпечення економічного розвитку, але й досягнення геополітичних цілей через зміцнення економічної потужності.

Для залучення більшого обсягу іноземних інвестицій через економічну дипломатію, необхідно вирішити кілька ключових проблем. По-перше, необхідно забезпечити макроекономічну стабільність та вдосконалити механізми регулювання інвестиційної діяльності. Наприклад, створити відповідну правову та економічну базу для збільшення іноземних інвестицій. Необхідно створити ефективний механізм державного нагляду за реалізацією цих заходів. Важливо також врегулювати галузевий розподіл іноземних інвестицій та запровадити раціональну політику податкових пільг. Крім того, слід активізувати кредитну політику та розвивати гарантійну діяльність комерційних банків у сфері іноземних кредитів. Прямі іноземні інвестиції є динамічним і важливим засобом міжнародних економічних відносин, а їх поєднання з ринковими силами та державним стимулюванням може призвести до значного збільшення їх обсягів. [48].

Варто зазначити, що основною метою є стимулювання іноземних інвестицій за допомогою різних регуляторних та підтримуючих заходів. Використання економічної дипломатії для заохочення іноземних інвестицій є стратегічно важливим завданням для багатьох країн. Зміцнення макроекономічної стабільності, створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення захисту прав інвесторів є ключовими факторами, що впливають на привабливість країни для іноземних інвесторів.

Швидкий ріст ПІІ не можна пояснити тільки економічними факторами. Роль економічної дипломатії тут величезна, тому значення іноземних інвестицій у світовій економіці різко зросло. Держава виступає провідним агентом у створенні

економічних, політичних, оборонних та екологічних стимулів для забезпечення безпеки й економічного зростання. Державний контроль за іноземними інвестиціями повинен ґрунтуватися на принципі взаємної відповідальності між інвесторами та державою, включаючи повагу до їх прав та свобод, відповідальність за порушення законів, спрямування інвестицій у пріоритетні програми та удосконалення відповідного законодавства. [49].

З вищезазначеного тексту, можемо зробити висновок, що ЕД стає ключовим інструментом для залучення іноземних інвестицій та забезпечення їхнього стабільного росту. Держава, виступаючи посередником, впроваджує політичні та економічні механізми, спрямовані на створення сприятливості інвестиційного клімату та захист інтересів всіх сторін.

Протягом багатьох років після набуття незалежності одним із ключових завдань для України було залучення ПІІ та створення сприятливого інвестиційного середовища. Питання щодо ПІІ в Україні є складним, проте вирішення цього завдання є критично важливим для повного використання торгівельного потенціалу країни. У минулому наша країна стикалась з низькими показниками залучення прямих іноземних інвестицій, тому надзвичайно важливо зміцнити інституційні та правоохоронні системи для боротьби з корупцією та іншими перешкодами, які ускладнюють притягнення іноземних інвестицій до України [50]. Зовнішньоекономічна діяльність кожної держави характеризує стан та динаміку економічних процесів за допомогою обсягів експорту та імпорту [51].

На теперішній час уряди багатьох країн світу реалізують політику просування експорту, щоб підтримати або стабілізувати економічне зростання економічних систем своїх країн. Якщо країна є провідним світовим експортером, то це свідчить про її рівень конкурентоспроможності, стабільність економічної ситуації. Експортна діяльність відображає рівень забезпеченості необхідними ресурсами та спроможність ефективно їх використовувати [52].

Головною метою розвитку міжнародних економічних відносин України в сучасних умовах є стратегічне управління, яке полягає у створенні відкритої економіки країни та її інтеграції у світову систему. Для досягнення цих

стратегічних цілей необхідно застосовувати практичні методи та інструменти торговельного фінансування, які забезпечують ефективну організацію економічних відносин із зарубіжними партнерами та конкурентами, сприяючи тим самим успішній реалізації внутрішніх економічних реформ. [53].

Зовнішня торгівля визначає економічний успіх країни та відіграє ключову роль взаємодії її економічної системи зі світовою. Це центральний елемент міжнародних економічних відносин, які відіграють важливу роль у функціонуванні національної економіки, а зовнішня торгівля безпосередньо впливає на ці відносини.

Концепцію «мультиплікатора» спочатку висловив Р. Кан та подальше розробив Дж. М. Кейнс. Основною метою мультиплікатора зовнішньої торгівлі є визначення рівня залежності економіки країн від зовнішньої торгівлі, а також аналіз впливу інвестицій та експорту на потенційне зростання ВВП. [54].

Важливість зовнішньоторговельного мультиплікатора можна побачити з кількох взаємопов'язаних аспектів: збільшення обсягів імпортованої сировини; збільшення кількості національних виробників та їх частковий вихід на нові міжнародні ринки, що призводить до збільшення експорту; поповнення державного бюджету за рахунок податків та зборів з експортованої продукції, що підвищує конкурентоспроможність економіки на світовій арені; як наслідок попередніх факторів, розширення міжнародних економічних зв'язків, що сприяє зміцненню національної валюти; та підвищенню авторитету країни на міжнародній арені.[55].

Ю.Г. Козак, О.В. Мірошніченко висловлюють припущення, що стимулюючи внутрішнє виробництво, зовнішня торгівля сприяє ефективному використанню переваг такої форми міжнародних економічних відносин, як міжнародний поділ праці. Вона дає країнам можливість задовольняти свої потреби в різних ресурсах, таких як технології, сировина, інші ресурси, які не виготовляються в країні, збільшувати обсяги власного виробництва за рахунок збільшення іноземного попиту. Зовнішня торгівля продукує створення

підприємств, які обслуговують зовнішньоекономічний сектор, поліпшуючи інфраструктуру всередині міжнародних економічних відносин [56].

Слід зазначити, що сприяння торгівлі та інвестиціям є одним з ключових пріоритетів української економічної дипломатії. На нашу думку, для зміцнення торговельно-економічних та інвестиційних відносин з країнами-сусідами Україна повинна для початку визначити пріоритетні напрямки співпраці. Також займати активну позицію у розвитку співпраці з ключовими партнерами та системно працювати як з національними органами влади, так і з Європейським Союзом. Ще важливим завданням є оновлення Угод про асоціацію з ЄС, що стимулюватиме торгівлю та співпрацю із західними партнерами. Дуже покращило б торговельне та інвестаційне становище України, якщо б вона брала активну участь у проектах Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Цього можна досягти шляхом залучення кредитів від Чорноморського банку торгівлі та розвитку (ЧБТР) та використання інвестиційних можливостей у рамках стратегії Східного партнерства «Тріо 2030». У нових глобальних реаліях економічна дипломатія стає ще більш важливим інструментом зовнішньої політики України. Її розвиток має бути спрямований на збільшення прямих іноземних інвестицій в українську економіку; підтримку українських підприємств на міжнародних ринках; стимулювання економічного зростання та розвитку країни.

Економічна дипломатія відіграє суттєву роль у просуванні та розвитку експорту країни. Вона допомагає відкрити нові ринки для українських компаній про які вони раніше не знали або на яких їм важко було конкурувати, тобто дипломати проводять дослідження ринку, встановлюють контакти з потенційними клієнтами та організовують торгові місії для просування експортних можливостей країни на нових ринках. Також ЕД знижує торговельні бар'єри, робить українські товари більш конкурентоспроможними на міжнародних ринках і стимулює експорт, тобто дипломати ведуть переговори з урядами інших країн щодо зниження тарифів, квот та інших торговельних бар'єрів, які ускладнюють експорт українських товарів. Не менш важливу роль ЕД відіграє в просуванні іміджу України, що призводить до збільшення попиту на українські товари та послуги, що

в свою чергу, стимулює експорт. Також дипломати надають українським експортерам інформацію та підтримку, необхідну для успішного виходу на нові ринки, це може включати допомогу в пошуку потенційних клієнтів, участь у торговельних виставках і конференціях, консультації з питань торгівлі та інвестицій.

Варто узагальнити, що в 2023 році ПП в Україну збільшились, на нашу думку із-за військового стану. Якщо звернути увагу на рисунок 2.2, то можна побачити динаміку ПП за останні 10 років, і зробити висновок, що вона позитивна. Проте імпорт та експорт в порівнянні з 2023 роком, в 2024 році ідуть на спад за інформацією рисунків 2.3-2.4. Підсумовуючи пункт 2.2 данної роботи, можна зробити висновок, що ЕД ефективно впливає на інвестиції та експорт.

3.3 Інструменти та механізми вдосконалення економічної дипломатії в Україні

Як вже зазначалося вище, значний вплив на вдосконалення економічної дипломатії нанесло повномасштабне вторгнення з боку країни-агресора. На сьогодні, коли в Україні тривають потужні бойові дії, країна перебуває в тяжкому фінансовому та економічному становищі дуже складно спрогнозувати які механізми та інструменти було б доцільно застосувати для вдосконалення.

Як зазначає К. Деделюк, в своїй роботі, інструментами економічної дипломатії є: діалог, переговори, організація і підтримання контактів (візити, обмін делегаціями), поширення і збір інформації, правові інструменти (національне законодавство, міждержавні угоди, конвенції, договори, протоколи) тощо. Для успішної реалізації економічної дипломатії необхідна наявність трьох головних компонентів: 1) національна зовнішньоекономічна стратегія (стратегія національної безпеки, стратегічний план в галузі зовнішньої політики і сприяння

розвитку, національна експортна стратегія); 2) інститути і механізми відстоювання національних інтересів; 3) достатні фінансові ресурси [57].

Вважається, що використання методів економічної дипломатії сприяло виникненню та веденню так званих гібридних війн. Як зазначає О. М. Шаров, деякі інструменти економічної дипломатії (наприклад, бізнес-аналіз або конкурентна розвідка) схожі на невійськові, але також і недипломатичні методи, такі як економічне або промислове шпигунство. У контексті України фактична війна проти нашої держави призвела до активізації різних інструментів економічної дипломатії на невійськовому фронті. [58].

Якщо враховувати все вище сказане, ми можемо виділити основні, на нашу думку, інструменти та механізми вдосконалення економічної дипломатії України у 2024 році:

Стратегічне планування: розробка чіткої та комплексної стратегії економічної дипломатії, що відповідає національним інтересам України та враховує сучасні економічні та геополітичні реалії; визначення пріоритетних напрямів економічної дипломатії та ключових ринків, на яких Україна планує розширювати свою присутність; встановлення чітких цілей та індикаторів ефективності для вимірювання успішності реалізації стратегії.

Інституційні вдосконалення: створення єдиного координаційного центру економічної дипломатії, відповідального за координацію зусиль усіх зацікавлених сторін (міністерств, відомств, бізнесу та наукових установ); підвищення кваліфікації дипломатів у сфері економіки та міжнародної торгівлі; залучення експертів приватного сектору до роботи дипломатичних місій за кордоном.

Інформаційна підтримка: створення єдиного інформаційного порталу з економічної дипломатії, який міститиме актуальну інформацію для українських експортерів, інвесторів та потенційних партнерів; активне просування України як інвестиційно привабливої країни на міжнародних виставках, конференціях та форумах; використання сучасних інструментів цифрової дипломатії (соціальні мережі, онлайн-платформи) для просування українських товарів та послуг.

Підтримка бізнесу: надання фінансової та інформаційної підтримки українським експортерам та інвесторам; спрощення процедур експорту та імпорту по можливості; захист прав та інтересів українських підприємців на міжнародних ринках.

Міжнародне співробітництво: активна участь у роботі міжнародних економічних організацій (Світової організації торгівлі, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародного валютного фонду); розвиток двосторонніх економічних відносин з ключовими партнерами; залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Використання нових технологій: впровадження електронних сервісів для підприємців (онлайн-реєстрація компаній, отримання дозволів, подання звітності); використання штучного інтелекту та великих даних для аналізу ринків та виявлення нових можливостей для українського бізнесу; використання блокчейну для забезпечення прозорості та безпеки міжнародних бізнес-транзакцій. На рисунку 3.3 зображені механізми та інструменти ,які потрібні для вдосконалення ЕД в Україні в 2024 р.

Рисунок 3.3 - Механізми та інструменти для вдосконалення ЕД в Україні в 2024 р.

Джерело:розроблено автором на основі [12], [13], [57].

Цілями «Стратегії публічної дипломатії МЗС України 2021-2025 рр.» є:

- Про Україну більше знають у світі
- Україну сприймають у світі як демократичну європейську країну, яка рухається до правомірного членства в ЄС та НАТО в умовах зовнішньої агресії
- Україна у своїй зовнішньополітичній діяльності покладається на дієву систему протидії шкідливим наративам, спрямованим проти неї. Україна – кандидат в ЄС: які законодавчі зміни слід очікувати. [59]

Основаючись на цілях публічної дипломатії на 2021-2025 рік, можемо зробити висновок, що в ЕД схожі цілі та перспективи куди вдосконалюватись.

Загалом, не дивлячись на те, що зовнішня агресія переросла у повномасштабну війну, і дипломатія перейшла у зовсім інший режим роботи, цілі залишились незмінними. Саме такі цілі та інструменти всебічно допомагають фронту, послаблюють агресора, просувають членство у ЄС та допомагають у переговорах про фінансову та військову допомогу. [60]

Економічна дипломатія є критичним компонентом міжнародної політики будь-якої держави, що сприяє зміцненню економічних відносин та покращенню інвестиційного клімату. Україна, як країна, що активно інтегрується у світову економіку, має значний потенціал для вдосконалення своїх механізмів економічної дипломатії. У цьому контексті важливо розглянути інструменти та механізми, що застосовуються у провідних країнах світу, з метою їх адаптації до українських реалій.

Одним із ключових інструментів економічної дипломатії є публічна дипломатія, яка спрямована на формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Важливим аспектом публічної дипломатії є прозорість та відкритість інформаційних кампаній, які сприяють залученню іноземних інвесторів та бізнес-партнерів. Високий рівень довіри до інформаційних ресурсів країни сприяє покращенню її репутації та створенню сприятливого інвестиційного клімату [61].

Економічні місії та міжнародні економічні форуми є ефективними платформами для презентації інвестиційних можливостей країни та налагодження ділових контактів. Наприклад, такі форуми, як Світовий економічний форум у Давосі або Азійсько-Тихоокеанський економічний форум, є ключовими подіями, де країни презентують свої економічні досягнення та інвестиційні можливості. Для України участь у подібних заходах дозволяє продемонструвати свої конкурентні переваги та залучити стратегічних партнерів [62][63].

Створення спеціалізованих інвестиційних агентств є важливим механізмом підтримки економічної дипломатії. Ці агентства забезпечують консультивання іноземних інвесторів, надають інформацію про правове та регуляторне середовище, а також сприяють реалізації інвестиційних проєктів. Наприклад, Invest in Canada та UK Trade & Investment є успішними прикладами таких агентств, що активно працюють на залучення іноземного капіталу [64][65]. В Україні подібні функції виконує UkraineInvest, але є потреба у вдосконаленні його діяльності та розширенні повноважень [67].

Двосторонні торговельні угоди є важливим інструментом економічної дипломатії, що сприяє зниженню торговельних бар'єрів та збільшенню обсягів торгівлі між країнами. Прикладом є Угода про вільну торгівлю між ЄС та Канадою (СЕТА), яка значно спростила умови для бізнесу та інвесторів [66]. Для України, укладання таких угод з стратегічно важливими партнерами може стати ключовим кроком для розширення її експортних можливостей та залучення нових інвестицій.

У сучасному світі діджиталізація стає невід'ємною частиною економічної дипломатії. Використання цифрових платформ для просування національних інтересів, таких як соціальні мережі, вебсайти та онлайн-форуми, дозволяє досягти широкої аудиторії та ефективно комунікувати з потенційними інвесторами. Такі країни, як Естонія та Сингапур, активно використовують цифрові технології для покращення своїх дипломатичних зусиль [68][69], що може стати прикладом для України.

Вдосконалення економічної дипломатії в Україні вимагає впровадження комплексного підходу, що включає використання публічної дипломатії, активну

участь у міжнародних форумах, створення ефективних інвестиційних агентств, укладання двосторонніх торговельних угод та діджиталізацію дипломатичних процесів. Запозичення кращих світових практик та адаптація їх до українських умов сприятиме підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені та залученню необхідних інвестицій для сталого економічного розвитку.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, до інструментів та механізмів економічної дипломатії в Україні слід віднести наступне.

По-перше, важливим є залучення міжнародних партнерів, які мають на меті підвищення рівня фінансування України. Одним з варіантів може бути укладення зовнішньоекономічних угод експорту місцевих товарів.

По-друге, активне ведення переговорів за для встановлення найбільш сприятливих умов для укладення зовнішньоекономічних угод.

По-третє, не менш важливим аспектом є залучення професіоналів своєї справи, кваліфікованих та досвідчених працівників, що буде безперечною запорукою успіху.

ВИСНОВКИ

В процесі життєдіяльності жоден не застрахований від конфліктних ситуацій, які виникають мінімум в побутових ситуаціях, а максимум на державному рівні. Вкрай важливо вміти професійно врегулювати ситуацію не порушивши інтереси жодної сторони, тому одним з найкращих інструментів може бути дипломатія. Дипломатія надає можливість не тільки досягти поставлених цілей, але й правильно налаштований дипломатичний процес дозволяє зробити це якомога м'якше завдяки спеціальним механізмам.

Для досягнення певних цілей, які мають на меті національні інтереси застосовують такий вид дипломатії як економічну.

В ході розвитку кожної держави для підтримання рівня економіки та загалом потенціалу держави є одним з пріоритетів вибудовування стабільної співпраці з іншими державами для популяризації як експорту та імпорту, а це може бути досягнуто виключно при застосуванні економічної дипломатії. Також, беручи до уваги тяжкі часи сьогодення не можна не підкреслити важливість застосування економічної дипломатії для України.

На нашу думку, під економічною дипломатією необхідно розуміти певний сукупний інститут економічної і політичної складових, який має на меті перевагу до національних інтересів окремої держави та зміцнення фінансово-економічного потенціалу країни.

Економічна дипломатія має на меті виконання наступних функцій:

- зміцнення економічної складової держави;
- популяризація як вітчизняних товарів, так і залучення зовнішніх інвесторів, інвестиційних компаній та фондів;
- побудова міцного співробітництва з іншими країнами світу;
- створення світової здорової конкуренції, яка дає умови для розвитку різних галузей держави.

В ході розвитку економічна дипломатія пройшла цілком різнобічний шлях. Від зародження дипломатії як інструменту у ринкових відносинах за для популяризації торгівлі, підвищення рівня залучення інвестиційного фонду для економічного зростання держави до тієї дипломатії яку ми маємо сьогодні. А це розвинена сфера інтелектуальної власності у ринкових правовідносинах, широке використання діджиталізації, повне залучення приватного сектору.

Однією з ключових ознак за якою можна встановити успішність економічної дипломатії є її ефективність. За для визначення ефективності слід використовувати такі види аналізу: аналіз направлений на вивчення результатів комерційної та фінансової діяльності та аналіз господарської діяльності компанії в цілому.

До структури економічної дипломатії зовнішньоекономічної дипломатії в Україні відносять: президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та відділи економічних питань у складі закордонних дипломатичних установ.

На сьогодні стало справжнім випробуванням здійснювати подальший розвиток економічної дипломатії в Україні через повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України у 2022 році. Враховуючи нестабільність політичної ситуації, зазначені обставини вже спричиняють вплив на економічну ситуацію країни в цілому, а тому можуть спричиняти складності у співпраці з іноземними партнерами.

За останніми статистичними даними зовнішньої торгівлі України, експорт товарів очолюють чорні метали, зернові, хімічна продукція, машини та обладнання та продовольчі товари, імпорт – машини та обладнання, хімікати, текстиль, продукти харчування та енергоносії.

Не можна не звернути увагу, що повномасштабне вторгнення з боку країни-агресора значним чином вплинула на економічний потенціал, фінансовий нашої країни, так і звичайно плани розвитку економічної дипломатії. Однак, варто підкреслити, що Україна заручилася підтримкою багатьох партнерів, зокрема

основою такого співробітництва є міжнародна організація ОЕСР, членами якої є 38 країн.

На сьогодні вкрай важко будувати плани подальшого розвитку економічної дипломатії не маючи конкретних планів на навіть найближче майбутнє держави. Одночасно, слід зазначити, що завдяки міжнародному співробітництву ми отримали протекторат багатьох країн, які мають на меті сприяння відновленню нашої держави, такі як: США, Велика Британія, Японія, Бельгія, Ісландія, Естонія та інші. Завадами у розвитку економічної дипломатії можуть стати: брак ресурсів, координації, комунікації та недостатня система моніторингу та оцінки.

Маємо розуміти, що станом на сьогодні Україна як ніколи потребує залучення іноземних інвестицій. Завдяки економічній дипломатії ми здатні вибудовувати міцні відносини з партнерами для експорту товарів, що є однією зі складових розвитку держави.

Таким чином, для встановлення успішного міжнародного співробітництва слід використовувати такі інструменти як діалог, переговори, організація та підтримання контактів, поширення і збір інформації тощо, застосування яких є запорукою ефективної економічної дипломатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлюх М.В., Кушней С.Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах : процеси трансформації. Політичне життя. 2022. №4. С. 122–128.
2. Балануца О. О. Родзинки дипломатії: навчальний посібник. Дніпро : Середняк Т. К., 2022. 148 с.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Дипломатична та консульська служба» / Укл. Латишева В. В., Чістякова І. М., Бабіна В. О. Одеса: ОНПУ, 2020. 76 с.
4. Деделюк К. Ю. Економічна дипломатія: конспект лекцій. Луцьк: Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2017. 31 с.
5. Барановська В. М. Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни. Економіка та держава. 2012. № 2. С. 24–25.
6. Вергун В. А. Економічна дипломатія в системі чинників міжнародної конкурентоспроможності України. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2008. № 74, ч. 1. С. 150–154.
7. Грущинська Н. М. Реалізація економічної дипломатії в системі сучасних міжнародних відносин: потенціал креативності та традиційні підходи. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. 2017. Вип. 24, ч. 3. С. 86–92.
8. Мамалига О. О. Трансформація економічної дипломатії в міжнародних економічних відносинах. URL: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2015_30/ (дата звернення: 17.04.2024).
9. Тихончук Л. Х. Трансформація функцій державного управління в сфері регулювання міжнародної економічної діяльності. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1258> (дата звернення: 17.04.2024).
10. Кухарик В. В., Рошко І. Економічна дипломатія України як інструмент реалізації національних інтересів. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2021. № 2 (10). С. 221-232. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-02-221-232>.

11. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с. Бібліогр.: с. 549-550.
12. Baldwin D. A. Economic Statecraft. Princeton University Press, 1985.
13. Етапи розвитку економічної дипломатії. URL: http://megalib.com.ua/content/966_11_Etapi_rozvitky_ekonomichnoi_diplomatii.html (дата звернення: 17.04.2024).
14. Ісаченко Т. М. Економічна дипломатія в умовах політичної кризи. URL: <https://inlnk.ru/68xwQ> (дата звернення: 17.04.2024).
15. Хасбулатов Р. І. Економічна дипломатія в 2 ч. (ч. 1): підручник. М: Юрайт, 2019. 282 с. URL: <https://inlnk.ru/xvGnk> (дата звернення: 17.04.2024).
16. Ходико В. І. Кваліфікаційна робота. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86543/1/Khodyko_Masters%20thesis%20_rob.pdf (дата звернення: 17.04.2024).
17. Економічна дипломатія та економічна безпека України. URL: http://megalib.com.ua/content/966_11_Etapi_rozvitky_ekonomichnoi_diplomatii.html (дата звернення: 17.04.2024).
18. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. Київ: НАДУ, 2014. 448 с.
19. Мірошніченко Т., Федорова Г. Цифрова дипломатія як сучасний комунікаційний інструмент міжнародних відносин. Грані. 2021. Том 24, №12. Політологія. С. 58-65.
20. «Зелена економіка» — перспективний шлях розвитку гірських районів. URL: <http://zik.ua/ua/analytics/2011/12/20/325061> (дата звернення: 23.04.2024).
21. Скоропад І. С., Герасименко С. І. Ефективність маркетингових заходів у системі зовнішньоторговельних зв'язків. Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2013. №469. С. 498-502.
22. Вічевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Львів: «Афіна», 2014. 140 с.

23. Kostecki M., Naray O. Commercial Diplomacy and International Business. Discussion Papers in Diplomacy. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael». 2007, April. № 107. 42 p.
24. Економічна дипломатія України як інструмент реалізації національних інтересів. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-02-221-232>.
25. Скороход І. Формування Конкурентних Стратегій ТНК в Умовах Сучасних Глобалізаційних Процесів. URL: <http://old.niss.gov.ua/articles/975/> (дата звернення: 17.04.2024).
26. Про дипломатичну службу України: Закон України від 20.09.2001 № 2728-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2728-14> (дата звернення: 17.04.2024).
27. Humeniuk B. I., Scherba O. V. Suchasna dyplomatychna sluzhba [Modern diplomatic service]. Kyiv: Lybid', 2001.
28. Палагусинець Р. В. Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_2_17 (дата звернення: 17.04.2024).
29. Івахненко І. С. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації. Теорія інвестицій. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2010/4.pdf (дата звернення: 17.04.2024).
30. Прямі іноземні інвестиції в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 17.04.2024).
31. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik> (дата звернення: 17.04.2024).
32. Статистика державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.04.2024).
33. Барановська В. М. Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни. Економічна наука. Економіка та держава. 2012. №2. С. 24-26.

34. Зовнішня торгівля України товарами за 9 місяців 2023 року. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2023/11/22.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).
35. Уніят А. В. Економічне співробітництво України з країнами північноамериканської зони вільної торгівлі. Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №15. С. 46-52.
36. Організація економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku> (дата звернення: 23.04.2024).
37. Угода між Кабінетом Міністрів України та Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку щодо привілеїв, імунітетів та пільг, наданих Організації. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_010#Text (дата звернення: 23.04.2024).
38. З якими країнами Україна будувала робочі зв'язки за роки незалежності та як змінювалися ділові відносини з Росією. URL: <https://speka.media/z-yakimi-krayinami-ukrayina-buduvala-roboci-zvyazki-za-roki-nezaleznosti-p0wyuv> (дата звернення: 23.04.2024).
39. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobitnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami> (дата звернення: 23.04.2024).
40. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво між Україною та Францією. URL: <https://france.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/289-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju/torgovelyno-ekonomichne-ta-investicijne-spivrobitnictvo> (дата звернення: 23.04.2024).
41. План дій на 2024 рік: озброєння, відбудова, економічне зростання та рух до ЄС. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/6/710794/> (дата звернення: 23.04.2024).
42. Економічні підсумки 2023 року та завдання на 2024 рік. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/1/708280/> (дата звернення: 23.04.2024).

43. Українська призма: зовнішня політика. URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2024/04/UkrainianPrism_Foreign-Policy_ukr.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
44. Інформація про досягнення запланованої мети, завдань та результативних показників бюджетних програм, а також цілей державної політики за результатами 2023 року. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/zvit-za-2023-rik.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).
45. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2024-2026 рр. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=77059300-efc0-4c61-8a67-3974e0cd27a5&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini> (дата звернення: 23.04.2024).
46. Ukraine Facility: марафон економічної євроінтеграції. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/03/22/710574/> (дата звернення: 23.04.2024).
47. Зосименко Т. Як працює і де буксує українська економічна дипломатія у відносинах з сусідами? Українська призма. URL: <http://prismua.org/economicdiplomacy/> (дата звернення: 23.04.2024).
48. Іщук Ю., Біла І. Залучення іноземних інвестицій за допомогою економічної дипломатії. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42645/2/GEJ_2023v83n4_Ishchuk_Y-Attraction_of_foreign_investments_152-158.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
49. Нижник В. Економічна дипломатія та економічна безпека України: навчальний посібник. Хмельницький: ХНУ, 2007. 299 с.
50. Рогофф К., Мовчан В. Відбудова України: торгівля та прямі іноземні інвестиції. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/vidbudova-ukrayiny-torgivlya-ta-pryami-inozemni-investytsiyi> (дата звернення: 23.04.2024).
51. Перспективи розвитку експорту та імпорту України. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/514.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).

52. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2022. № 70. Економічний розвиток та зовнішня торгівля України. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1289/1216> (дата звернення: 23.04.2024).
53. Платонова І. О. Експорт як чинник економічного зростання. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25509/1/%d0%9f%d0%bb%d0%b0%d1%82%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%86.%20%d0%9e..pdf> (дата звернення: 23.04.2024).
54. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Зовнішня торгівля України як чинник розвитку міжнародноекономічних відносин. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_2_2019ua/17.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
55. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Об'єднанні продавці. URL: <http://moyaosvita.com.ua/finansu/multiplikatorzovnishno%D1%97-torgivli/> (дата звернення: 23.04.2024).
56. Козак Ю. Г., Мірошніченко О. В. Міжнародна торгівля. Київ: 2015. 668 с.
57. Деделюк К. Економічна дипломатія: конспект лекцій. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/14957/1/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).
58. Іванова В. Економічна дипломатія як механізм забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/2364/2841> (дата звернення: 23.04.2024).
59. Україна – кандидат в ЄС: які законодавчі зміни слід очікувати. Liga Zakon. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/212345_ukrana--kandidat-v-s-yakzakonodavch-zmnisldochkuvati#:~:text=23%20червня%202022%20року%20країни,на%20вступ%20до%20ЄС (дата звернення: 23.04.2024).

60. Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 24 лютого 2023 року. URL: <http://fmv.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84-%D0%9C%D0%92%D1%96%D0%A0%D0%A1-24.02.2023-1.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).
61. Baldwin, D. A. (1985). *Economic Statecraft*. Princeton University Press.
62. World Economic Forum. (2023). Retrieved from <https://www.weforum.org>
63. Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC). (2023). Retrieved from <https://www.apec.org>
64. Invest in Canada. (2023). Retrieved from <https://www.investcanada.ca>
65. UK Trade & Investment. (2023). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-trade-investment>
66. Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA). (2023). Retrieved from <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>
67. UkraineInvest. (2023). Retrieved from <https://www.ukraineinvest.gov.ua>
68. Estonia's e-Residency program. (2023). Retrieved from <https://e-resident.gov.ee>
69. Digital Diplomacy: Enhancing Diplomacy through Information Technology. (2023). Retrieved from <https://www.diplomacy.edu>

Огляд зарубіжної літератури

- 1. Kostecki M., Naray O. Commercial Diplomacy and International Business / M.Kostecki // Discussion Papers in Diplomacy. (Netherlands Institute of International Relations «Clingendael») – 2007, April. – № 107. – 42 p.**

Michel Kostecki, Professor of Economics at the University of Neuchâtel, and Olivier Naray, who holds a master's degree in political science, present the results of an empirical study conducted among diplomats and managers. This article describes how commercial diplomacy contributes to the promotion of international trade and corporate partnerships, research and development activities, or tourism destinations.

- 2. Baldwin, D. A. (1985). Economic Statecraft. Princeton University Press.**

Economic Statecraft- is a bold and provocative book that explains not only the usefulness of economic nation-building, but also its morality, legitimacy, and role in the history of international thought. David Baldwin's Economic Nation Building presents an analytical framework for evaluating such methods and uses it to refute the notion that economic instruments of foreign policy do not work. This work has redefined how nations choose between war and peace.

- 3. World Economic Forum. (2023). Retrieved from <https://www.weforum.org>**

The World Economic Forum (WEF) is an international organization that brings together business leaders, politicians, intellectuals, and other influential individuals to discuss global economic issues. The forum provides a platform for presenting national economic achievements and attracting foreign investments. Participation in such high-profile events helps countries showcase their economic potential and establish strategic partnerships.

4. Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC). (2023). Retrieved from <https://www.apec.org>

Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) is an international economic forum that promotes economic growth, cooperation, trade, and investment in the Asia-Pacific region. APEC's meetings and initiatives provide opportunities for member economies to discuss policy issues, share best practices, and build economic ties. For Ukraine, participating in similar forums could strengthen its economic connections and attract new partners.

5. Invest in Canada. (2023). Retrieved from <https://www.investcanada.ca>

Invest in Canada is a national agency dedicated to attracting foreign investments to Canada. The agency offers investor consultations, provides information on the legal and regulatory environment, and assists in the implementation of investment projects. This organization serves as a model for improving Ukraine's economic diplomacy by showing how targeted support can attract significant foreign capital.

6. UK Trade & Investment. (2023). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-trade-investment>

UK Trade & Investment (UKTI) is a government organization that supports British companies in international trade and attracts foreign investments to the United Kingdom. UKTI provides market information, consults investors, and facilitates the development of international business relationships. Its comprehensive approach to economic diplomacy offers valuable insights for Ukraine on enhancing its own investment promotion strategies.

7. Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA). (2023). Retrieved from <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>

The Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) between the European Union and Canada is a bilateral agreement that significantly reduces trade barriers and facilitates business and investment conditions between the parties. CETA serves as an example of how bilateral trade agreements can enhance economic growth and expand

export opportunities. Ukraine can benefit from similar agreements with strategic partners to boost its trade and investment prospects.

8. UkraineInvest. (2023). Retrieved from <https://www.ukraineinvest.gov.ua>

UkraineInvest is a Ukrainian agency created to facilitate the attraction of foreign investments. The agency provides informational and consulting services to investors, helps implement investment projects, and promotes improvements in the investment climate in Ukraine. Enhancing UkraineInvest's activities and expanding its powers could significantly contribute to the country's economic development.

9. Estonia's e-Residency program. (2023). Retrieved from <https://e-resident.gov.ee>

Estonia's e-Residency program allows foreign nationals to access Estonian electronic services and manage businesses online. This innovative approach to digital diplomacy attracts investors and entrepreneurs from around the world by providing them with a secure and convenient way to operate within the European Union. The program exemplifies how digital tools can enhance a country's economic diplomacy efforts.

10.Digital Diplomacy: Enhancing Diplomacy through Information Technology. (2023). Retrieved from <https://www.diplomacy.edu>

This publication explores the role of digital technologies in modern diplomacy, including the use of social media, websites, and online forums. The authors analyze how digital tools can improve communication with international partners and promote national interests more effectively. The study highlights the importance of integrating digital strategies into traditional diplomatic practices to enhance overall diplomatic efforts.

Annotation

Vdovina Y. O. “The Role of Economic Diplomacy in the Development of Ukraine's Foreign Economic Activity”. Manuscript. Qualification bachelor's thesis in specialty 292 “International Economic Relations”, 2024.

The paper analyzes the impact of economic diplomacy on foreign economic activity in Ukraine. The author analyzes what methods and tools economic diplomacy includes and how it was launched. The author tried to determine how economic diplomacy can help Ukraine in such difficult times. A separate part of the paper is devoted to the analysis of the effectiveness of economic diplomacy on investment and exports. After conducting this research, the author concluded that economic diplomacy has a great impact on foreign trade, relations, and investments.

Based on the study, the author formulated his recommendations for improving economic diplomacy in Ukraine and establishing international cooperation.

Keywords: diplomacy, economic diplomacy, foreign economic relations, policy, state, investment, efficiency.

Year: 2024.

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Strikeplagiarism:

